İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

İstanbul Hukuk Mecmuası, 80 (3), 925-966

DOI: 10.26650/mecmua.2022.80.3.0007
https://dergipark.org.tr/pub/ihm
http://mecmua.istanbul.edu.tr/tr/_

İstanbul Hukuk Mecmuası

ARAŞTIRMA MAKALESİ / RESEARCH ARTICLE

Başvuru: 26.08.2021
Revizyon Talebi: 20.12.2021
Son Revizyon Tarihi: 25.03.2022
Kabul: 15.08.2022

Türk Medeni Hukukunda Evliliğin Nisbi Butlanı Sebeplerinden Korkutma

Emre Köroğlu*

Öz

Evlilik, evlendirme memurunun, evlenecek olan kişilerin her birine birbiriyle evlenmek isteyip istemediklerini sorması üzerine, onların olumlu yönde irade beyanında bulundukları anda meydana gelmektedir. Ancak bir evliliğin geçerli olarak meydana gelmesi için, eşlerden her birinin evlenme yönündeki iradelerinin hiçbir baskı altında kalmadan, özgür bir şekilde oluşması gereklidir. Bazı durumlarda eşlerden biri, diğer eşin veya üçüncü bir kişinin korkutma teşkil eden bir fiiline maruz kalarak istemediği bir evliliği yapmak zorunda kalmış olabilir. Korkutma, iradenin oluşumu aşamasındaki sakatlıklardan biri olup, Kanun koyucu tarafından TMK m 151'de evliliğin nisbi butlanı sebeplerinden biri olarak düzenlenmiştir. İlgili madde gereğince, kendisinin veya yakınlarından birinin hayatı, sağlığı veya namus ve onuruna yönelik pek yakın ve ağır bir tehlike ile korkutularak evlenmeye razı edilen eş, evlenmenin iptalini dava edebilmektedir. Görüldüğü üzere, korkutma altında yapılan evlilik her ne kadar nisbî butlanla sakat bir evlilik olsa da kendiliğinden hükümsüz duruma gelmemektedir. Bu evliliğin hükümsüzlüğünün sağlanması için korkutma teşkil eden fiile maruz kalan korkutulan tarafından nisbî butlan davasının açılması gerekmektedir. Kanun koyucu TMK m 152'de korkutmaya dayalı nisbi butlan davasının açılmasını belirli sürelere tabi tutulmuştur. TMK m 152'ye göre korkutulan eşin iptal davası açma hakkı, korkutmanın etkisinin ortadan kalktığı tarihten başlayarak altı ay ve her hâlde evlenmenin üzerinden beş yıl geçmekle düşmektedir. Mahkeme tarafından evliliğin korkutma sebebiyle iptaline karar verilmesiyle birlikte, evlilik ileriye etkili bir şekilde (ex nunc) sona ermektedir ve evlilik, hâkimin iptal kararına kadar geçerli bir evliliğin tüm sonuçlarını doğurmaktadır (TMK m 156).

Çalışmamızda korkutmanın tanımı, şartları ile sonuçları, İsviçre Hukukundaki son gelişmelere de yer verilerek kapsamlı bir şekilde inceleme konusu yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler
Evlenme, İrade Beyanı, Korkutma, Nisbi Butlan, İptal Davası

Duress as Reason for Relative Nullity of Marriage in Turkish Civil Law

Abstract

Marriage occurs when a marriage official asks each of the persons to be married whether they want to marry each other and these two persons make a positive declaration of will. However, in order for a marriage to be valid, the desire of each spouse to marry must be formed free of any pressure. In some cases, a spouse may have been forced to enter an unwanted marriage as a result of duress from the other spouse or a third party. Duress is a defect in the formation stage of will and is legally regulated in Art. 151 of the Turkish Civil Code (TCC) as a reason for relative nullity of marriage. TCC Art. 151 states that a spouse who is persuaded to marry through threat of imminent and serious harm to their own or a relative's life, health, honor, or dignity may file a lawsuit for annulment of the marriage. As is seen, although a marriage made under duress is crippled by relative nullity, it is not automatically invalidated. A lawsuit for relative nullity must be filed by the threatened party to ensure the annulment of the marriage. Legislation subjects the filing of a relative nullity lawsuit based on duress to certain periods as per Art. 152 of the TCC. Accordingly, the threatened spouse's right to file an annulment case ends after six months, starting from the date the effect of the duress disappears, but in any event within five years of the marriage. Upon a court's decision to annul a marriage due to duress, the marriage ends proactively (ex nunc), and the marriage bears all the results of a valid marriage up to the judge's decision (TCC Art 156).

* **Sorumlu Yazar:** Emre Köroğlu (Dr. Öğr. Üyesi), Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Medeni Hukuk Anabilim Dalı, Eskişehir, Türkiye. E-posta: emre.koroglu@ogu.edu.tr ORCID: 0000-0003-4293-2749

Atıf: Koroglu E, "Türk Medeni Hukukunda Evliliğin Nisbi Butlanı Sebeplerinden Korkutma" (2022) 80(3) İstanbul Hukuk Mecmuası 926. https://doi.org/10.26650/mecmua.2022.80.3.0007

This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License

This study comprehensively examines the definition of duress, its conditions, and results by also including the latest developments in Swiss law.

Keywords
Marriage, Declaration of Will, Duress, Relative Nullity, Action for Annulment

Extended Summary

Duress is regulated as a reason for the relative nullity of marriage in Art. 151 of the Turkish Civil Code (TCC). Duress involves a spouse being forced to enter into an unwanted marriage by threat from the other spouse or a third person. Duress is a defect in the formation stage of will.

Duress can also be defined as the deliberate and unlawful provision of a person's consent to marriage by informing another person that the one whose consent is sought will be subjected to very imminent and severe danger regarding harm to life, health, honor, or dignity of that person or a relative of that person.

The conditions necessary for duress to results in the relative nullity of marriage are regulated in Art. 151 of the TCC as follows.

Firstly, one of the spouses must be under duress. Duress may come from the other spouse or from a third party. In cases where duress occurs from a third party, the other spouse doesn't need to be aware of the duress.

Secondly, the person who is threatening must have the intent to threaten.

Thirdly, the duress must have been made in regard to the other spouse's life, health, honor, or dignity or that of a person closely related to this other spouse.

Fourthly, the duress must present an imminent and grave danger to the threatened. When determining whether the duress is serious or not, the subjective state of the spouse who was forced to marry is taken into consideration.

Fifthly, a causal link must be present between the duress and the marriage. Having an ordinary causal link is sufficient here.

Lastly, the duress itself must be unlawful.

If the above conditions are met, the marriage under duress becomes disabled through relative nullity. However, a marriage made under duress being disabled through relative nullity does not automatically invalidate it. A lawsuit for relative nullity must be filed by the threatened party in order to ensure the annulment of the marriage.

The legislation in TCC Art. 152 limits the time for filing a relative nullity lawsuit based on duress, according to which the threatened spouse's right to file an annulment case ends after six months, starting from the date the effect of the duress disappears, but in any event within five years of the marriage.

The court decision to annul the marriage due to the duress results in the marriage ending proactively (*ex nunc*), and the marriage bears all the results of a valid marriage up to the time of the judge's decision (TCC Art. 156).

These spouses may remarry after the existing marriage is annulled by the court. However, the marriage barrier based on in-law kinship still applies to the spouses.

As per the decision to annul the marriage, the other spouse who was in good faith while marrying the threatened spouse retains the personal status he/she has obtained through this marriage.

As a result of the annulment of the marriage, the threatened spouse may demand pecuniary and/or non-pecuniary damages from the threatening spouse or from the spouse who knew or may have known about the third-party duress.

The threatened spouse may demand alimony from the other spouse, regardless of whether or not he/she is the one threatening.

In cases where the marriage is annulled due to duress, the wife, regardless of whether she is the person threatening or being threatened, can ask the court to allow her to retain her husband's surname.

The threatened spouse's right to sue for the annulment of the marriage does not pass to the heirs. However, the heirs can continue a lawsuit filed by the threatened party. As a result of the lawsuit, the surviving spouse who was not found to be in good faith at the time of marriage cannot be named a legal heir and loses the rights granted to him/her by the testamentary dispositions. The surviving spouse is not the one acting in good faith when that spouse was the threatening person or when that spouse knew or may have known about the duress from a third party.

Children born out of a marriage receiving an annulment decision from the court due to duress are considered to have been born within the marriage.

After the marriage is annulled due to duress, both the threatened spouse and the other spouse (whether a threatening person or not) have the right to establish a personal relationship with their own children and even take custody of them if conditions are suitable.

The fact that the marriage between the spouses has ended with the annulment decision does not remove their obligation to meet their children's guardianship costs. In this respect, whether the spouses are the threatening person or the threatened person makes no difference.

Ultimately, individuals' freedom of will to marry cannot be said to be sufficiently protected by Art. 151 of the TCC, contrary to the purpose of the legislation. In this context, including a provision in the TCC that takes into account all the types of duress affecting the individuals' will to marry would be appropriate.

Türk Medeni Hukukunda Evliliğin Nisbi Butlanı Sebeplerinden Korkutma

Giriş

Evlenme, bir kadın ile erkeğin hayatları boyunca sürdürecekleri bir aile birliği kurmak amacıyla yapmış oldukları aile hukuku sözleşmesi olup, varlığı ve geçerliliği çeşitli şartlara tabi tutulmuştur. Bu şartlardan bir kısmının eksikliği yapılan evliliklerin geçerliliğini etkilemekte, bazıları yokluk yaptırımına tabi tutulurken, bazıları ise butlan yaptırımına tabi tutulmaktadır[1].

Evlenmenin kurucu unsurlarının bulunmadığı durumlarda evlenmenin yokluğu söz konusu olmaktadır. Evlenmenin yokluğuna sebep olan haller, evlenmenin aynı cinsten kişiler arasında yapılmış olması, evlenmenin yetkili evlendirme memurları önünde yapılmamış olması ve evlenmek isteyen her iki tarafın evlendirme memuru önünde hazır bulunmamalarıdır. Yokluk yaptırımına tabi tutulan evlenmeler, yapıldığı andan itibaren hukuk alanında yer almadığı için kendiliğinden hükümsüzdür. Bu sebeple evlenmenin yokluğu için ayrıca dava açılmasına gerek bulunmamaktadır[2].

Evlenmenin kurucu unsurları bulunmakla birlikte geçerlilik unsurlarında veya tarafların iradelerinde bir eksiklik ya da sakatlığın bulunduğu durumlarda ise butlan söz konusu olmaktadır[3]. Kanun koyucu butlan sebeplerini mutlak butlan ve nisbi butlan olmak üzere ikili bir ayırımda ele almıştır. Eşlerden birinin evlenme sırasında evli olması, eşlerden birinin sürekli olarak ayırt etme gücünden yoksun olması, akıl hastalığı ve eşler arasında evlenmeye engel olacak derecede hısımlığın bulunması mutlak butlana sebebiyet vermekteyken; ayırt etme gücünden geçici yoksunluk, irade sakatlıkları, bu kapsamda yanılma, aldatma ve korkutma ve yasal temsilcinin izninin bulunmaması nisbi butlana sebebiyet vermektedir. Mutlak butlanla yaptırımına tabi tutulan evlenmeler ile nisbi butlan yaptırımına tabi tutulan evlenmeler arasında çeşitli farklılıklar bulunmaktadır. İlk olarak mutlak butlan sebepleri kamu düzenini ilgilendirirken, nisbi butlan sebepleri sadece evliliğin taraflarını ilgilendirmektedir. Bu sebeple mutlak butlan davasını açma savcılara görev olarak yüklenmiş, ilgili kişilere ise hak olarak tanınmışken; nisbi butlan davası açma hakkı sadece ilgili eş ile yasal

---

1 Bilge Öztan, 'Batıl Evlenmelerde Eşlerin Durumu', (1969) 26 (1) AÜHFD 193.

2 August Egger, *Zürcher Kommentar, Familienrecht, I. Abteilung, Das Eherecht, Art. 90-251* (2. Auflage Schulthess Verlag AG 1936) ZGB Art 120, N 2; Ernst Götz, *Berner Kommentar, Familienrecht, II. Band, I. Abteilung, Eheschliessung, Art. 90-136* (3. Auflage Stämpfli Verlag AG 1964) Vorbem zur ZGB Art 120-136, N 5; Ferit H. Saymen ve Halid K. Elbir, *Türk Medeni Hukuku, Cilt III, Aile Hukuku* (2. Bası Hak Kitabevi 1960) 205-206; Mustafa Dural, Tufan Öğüz ve Mustafa Alper Gümüş, *Türk Özel Hukuku, Cilt III, Aile Hukuku* (1. Bası Filiz Kitabevi 2005) 79; Mustafa Dural, Tufan Öğüz ve Mustafa Alper Gümüş, *Türk Özel Hukuku, Cilt III, Aile Hukuku* (16. Bası Filiz Kitabevi 2021) 79, N 418.

3 Yargıtay HGK, 2-2294/ 671, 23.09.2020 *"... evlenmenin butlanı; kanun tarafından aranan geçerlilik koşullarını taşımayan bir evliliğin mahkeme kararıyla sona erdirilmesini ifade etmektedir. ... şeklen meydana gelmiş bir evliliğin, kanunun taraflarda ya da iradelerinde aradığı niteliklerin eksikliği nedeniyle ortadan kaldırılması gerekiyorsa ... "butlan" kavramından söz edilecektir."* (Yayınlanmamış Karar).

temsilciye verilmiştir[4]. İkinci olarak mutlak butlan davası her zaman açılabilirken, nisbi butlan davasının açılması hak düşürücü sürelere tabi tutulmuştur. Bu kapsamda mutlak butlan yaptırımına tabi tutulan evliliklerin, zamanla düzelmesi mümkün değildir. Nisbi butlan yaptırımına tabi tutulan evlilikler ise, hak düşürücü süreler içerisinde dava açılmaması durumunda artık iptal edilemez duruma gelmektedir[5].

Çalışmamızın konusunu evliliğin nisbi butlanı sebeplerinden korkutma oluşturmaktadır. Korkutmaya ilişkin temel düzenlemeye borç sözleşmeleri esas alınarak Türk Borçlar Kanunu m 37 ile 39 arasında yer verilmiştir[6]. Bununla birlikte Kanun koyucu ailenin toplumdaki önemi sebebiyle[7] evliliklerle ilgili olarak Türk Medeni Kanunu m 151'de korkutmaya ilişkin özel bir düzenlemeye yer vermiştir. TMK m 151'de belirtildiği üzere *"Kendisinin veya yakınlarından birinin hayatı, sağlığı veya namus ve onuruna yönelik pek yakın ve ağır bir tehlike ile korkutularak evlenmeye razı edilmiş eş, evlenmenin iptalini dava edebilir".* Kanun koyucu bu düzenleme ile eşlerin evlilik kararlarını serbest bir şekilde, özgür iradeleriyle almalarını güvence altına almayı amaçlamıştır.

Aşağıda evliliğin butlanı sebebi olarak korkutma ile ilgili kapsamlı bilgilere yer verilmiştir.

I. Korkutmanın Tanımı

Evliliğin nisbi butlanı sebebi olarak korkutma ile ilgili TMK m 151'de herhangi bir tanımına yer verilmemiştir. Bununla birlikte TMK m 151'de korkutmanın tanımının yapılmasına yardımcı olacak unsurlara yer verilmiş olup, bunlardan hareketle bir tanım yapılması mümkündür: Korkutma, bir kişinin, başka bir kişiye, kendisinin veya yakınlarından birinin hayatına, sağlığına veya namusuna ve onuruna yönelik pek yakın ve ağır bir zarar tehlikesine maruz kalacağını bildirerek, onun evlenmeye razı olmasını kasten ve hukuka aykırı olarak sağlamasıdır.

Korkutmaya maruz kalan kişinin önünde iki seçenek bulunmaktadır. İlk ihtimalde kişi korkutmanın sonucunu göze alarak yapması istenilen evliliği yapmaz. Böyle bir

[4] Dural, Öğüz ve Gümüş, *2005* (n 2) 80; Dural, Öğüz ve Gümüş, *2021* (n 2) 81, N 428; Şakir Berki, 'Türk Medeni Hukukunda Evlenmede Mutlak Butlan' (1962) 19 (1) AÜHFD 201-202; Kemal Oğuzman ve Mustafa Dural, *Aile Hukuku* (3. Bası Filiz Kitabevi 2001) 93; Selahattin Sulhi Tekinay, *Türk Aile Hukuku* (4. Bası İstanbul Üniversitesi Yayınları 1982) 122-123; Hüseyin Hatemi ve Rona Serozan, *Aile Hukuku* (1. Bası Filiz Kitabevi 1993) 140; Bilge Öztan, *Aile Hukuku* (6. Bası Turhan Kitabevi 2015) 585; Metin İkizler, *Evlenmenin Hükümsüzlüğü* (1. Bası Seçkin Yayınevi 2018) 44 vd; Murat Doğan ve Sinan Okur, 'Türk ve Alman Hukukunda Evlenmenin Mutlak Butlan Sebepleri' in Zeynep Dönmez, Ünsal Dönmez ve Michael Martinek (Hrsg.), *Türkisch-Deutscher Familienrechtskongress, 23.-25. Mai 2013* (Yayınevi Yok 2014) 55; Nazlı Hilal Çelik, *Evlenmenin Hükümsüzlüğü* (1 Bası On İki Levha Yayıncılık 2021) 50.

[5] Berki (n 4) 203; Oğuzman ve Dural (n 4) 93; Tekinay (n 4) 123; Hatemi ve Serozan (n 4) 140; Dural, Öğüz ve Gümüş, *2005* (n 2) 81; Dural, Öğüz ve Gümüş, *2021* (n 2) 81, N 429; İkizler (n 4) 46; Doğan ve Okur (n 4) 55; Çelik (n 4) 51.

[6] TBK m 37-39 hakkında kapsamlı bilgi için bkz Emre Köroğlu, *Türk Borçlar Hukukunda İrade Bozukluğu Hallerinden Korkutma* (1. Bası On İki Levha Yayıncılık 2020) 42 vd; Harun Demirbaş, *Türk Borçlar Kanunu'nda Korkutmanın (İkrah) Şartları ve Sonuçları* (Yayınlanmamış Doktora Tezi 2012) 4 vd.

[7] Nitekim bu husus Anayasa'da da vurgulanmıştır. Anayasa m 41 *"Aile, Türk toplumunun temelidir ve eşler arasında eşitliğe dayanır".*

durumda korkutma, korkutan açısından beklediği sonucu sağlamaz. İkinci ihtimalde ise, kişi korkutmaya boyun eğip normal şartlarda yapmayacağı bir evliliği yapmak zorunda kalır. İşte bu tür durumlarda da evlenmenin butlanına ilişkin TMK m 151 uygulama alanı bulur ve korkutma sonucu evlilik yapmak zorunda kalan eş evliliğin iptalini dava edebilir.

Korkutma durumunda, korkutmaya maruz kalan eşin iradesi ile irade beyanı arasında bir irade bozukluğu bulunmamaktadır. Burada irade bozukluğu sadece eşin iradesinin oluşumu aşamasındadır[8]. Zira korkutmada, eşin evlilik yapma yönündeki iradesi, baskı sebebiyle özgür bir düşünce ve karar alma süreci sonucunda ortaya çıkmamakta, aksine sağlıksız bir biçimde meydana gelmektedir.

TMK m 151 anlamında korkutmada korkutulan eşe yönelik manevi bir cebir (vis compulsiva/ psychische Zwang) vardır[9]. Evlenmede maddi cebirin (vis absoluta/ physische Zwang) görülmesi kural olarak pek mümkün değildir. Çünkü evlilik yetkili evlendirme memurları, şahitler ve davetlilerin huzurunda aleni bir şekilde yapılmaktadır. Kaldı ki, yetkili evlendirme memurundan maddi cebiri fark ettiği anda evlendirme törenini gerçekleştirmemesi beklenmektedir[10]. Bununla birlikte istisnai olarak korkutan tarafından evlendirme töreni sırasında orada bulunanlar tarafından fark edilemeyecek bir şekilde maddi bir cebirde bulunulmuş olabilir. Örneğin, evlilik yapması istenilen eş hipnotize edilmiş olabilir. Hipnozda kişi, kendisini hipnoz eden kişinin emir ve talimatları ile bağlı kaldığı, dolayısıyla da kendisini kontrol edemediği için evlenme yönündeki kararı kendi iradesine dayanmamaktadır[11]. Yine yetkili evlendirme memuru maddi cebiri fark etmesine rağmen buna göz yummuş ve evlilik törenini gerçekleştirmiş olabilir. Örneğin, evlilik yapması istenilen eşin olumlu yönde cevap vermesinin sağlanması amacıyla evlilik töreni sırasında darp edilmesine yetkili evlendirme memuru sesini çıkarmamış olabilir. İşte bu gibi durumlarda ilgili eşin iradesi tamamen ortadan kalktığı ve onun iradesinin yerine maddi cebir kullanan kişinin iradesi geçtiği için, onun evlenme yönündeki irade beyanı yok hükmündedir. Bu bakımdan maddi cebir durumunda yapılan evlilikler, evlenmeye yönelik irade bulunmadığından hiç yapılmamış sayılır ve korkutmaya ilişkin TMK m 151 hükmü uygulama alanı bulmaz[12].

---

8 Hatemi ve Serozan (n 4) 153; Hüseyin Hatemi, *Aile Hukuku* (9. Bası On İki Levha Yayıncılık 2021) 79, N 302. Aksi görüşteki Kılıçoğlu, korkutmanın, işlemin bir tarafının iradesi ile beyanı arasında dıştan gelen bir etki sonucunda yaratılan uyumsuzluk olduğunu belirtmektedir. Bkz Ahmet M. Kılıçoğlu, *Aile Hukuku* (5. Bası Turhan Kitabevi 2020) 73.

9 Götz (n 2) ZGB Art 126, N 8; Saymen ve Elbir (n 2) 220; Öztan, *Aile Hukuku* (n 4) 614; Demirbaş (n 6) 149 ve dpt 463; Andreas B. Schwarz, *Aile Hukuku I*, Çev. Bülent Davran (2. Bası İstanbul Üniversitesi Yayınları 1946) 116; Halûk Tandoğan, *Aile Hukuku, Ders Notları*, Düz. Nuşin Ayiter (1. Bası Yayınevi Yok 1966) 62; Feyzi Necmeddin Feyzioğlu, Cumhur Özakman ve Enis Sarıal, *Aile Hukuku* (3. Bası Filiz Kitabevi 1986) 131.

10 Çelik (n 4) 203.

11 Hipnoz durumunda maddi cebirin söz konusu olduğu yönünde bkz, Josef Etter, *Die Furchterregung nach schweizerischem Obligationenrecht* (1. Auflage Kanisiusdruckerei 1954) 40.

12 Öztan, *Aile Hukuku* (n 4) 614.

II. Korkutmanın Şartları

A. Genel Olarak

Korkutmanın bir evliliğin nisbi butlanına sebep olabilmesi için gerekli olan şartlar temelde TMK m 151'de düzenlenmiştir. Ancak bu düzenleme bize korkutmanın bütün şartlarını vermekte yetersiz kalmaktadır. Bu yüzden korkutmanın şartları belirlenirken TMK m 151'in yanında, doktrinde yer alan görüşlerden ve yargı kararlarından da yararlanılmıştır.

Evliliğin nisbi butlanına sebebiyet verecek nitelikte bir korkutma için altı şartın bulunması gerekmektedir. Bu şartlar:

-Korkutanın korkutma teşkil eden bir fiilinin bulunması,

-Korkutanın korkutma kastının bulunması,

-Korkutmanın diğer eşin şahsına ya da bir yakınının hayatına, sağlığına, namusuna ya da onuruna yönelik olarak yapılmış olması,

-Korkutmanın pek yakın ve ağır bir tehlike arz etmesi,

-Korkutma teşkil eden fiil ile evlilik arasında illiyet bağının bulunması ve

-Korkutmanın hukuka aykırı olmasıdır.

Aşağıda sırasıyla bu şartlar incelenmiştir.

B. Korkutanın Korkutma Teşkil Eden Bir Fiilinin Bulunması

a. Genel Olarak

Korkutmanın söz konusu olabilmesi için gerekli olan ilk şart, korkutanın korkutma teşkil eden bir fiilinin bulunmasıdır.

Aşağıda öncelikle kimlerin korkutan sıfatını üzerinde taşıyabileceği hususu üzerinde durulmuş, akabinde de korkutma teşkil eden fiil ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

b. Korkutan

Bir kişiyi evlenmeye razı etmek amacıyla korkutma teşkil eden bir fiilde bulunan kişiye korkutan denir. TMK m 151'de korkutanın kim olabileceği ile ilgili olarak herhangi bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Bu sebeple korkutularak evlenmeye razı edilen eşin, sonradan evliliğin butlanını ileri sürebilmesi için korkutma teşkil eden

fiili gerçekleştiren kişinin mutlaka diğer eş olması şart değildir. Korkutan diğer eşin yanı sıra üçüncü bir kişi de olabilir[13]. Örneğin, diğer eşin anne veya babasının, hatta korkutma teşkil eden fiile maruz kalan eşin kendi anne veya babasının korkutmada bulunduğu durumlarda, üçüncü kişinin korkutması söz konusu olmaktadır[14]. Burada dikkat edilmesi gereken husus, üçüncü kişinin korkutan olduğu durumlarda, evliliğin TMK m 151 gereğince hükümsüzlüğünün talep edilebilmesi için, lehine korkutma yapılan diğer eşin korkutmayı bilmesi şart değildir. Korkutma teşkil eden fiile maruz kalan eş, diğer eş korkutmayı bilse de bilmese de evliliğin hükümsüzlüğünü ileri sürebilir[15].

c. Korkutma Teşkil Eden Fiil

Korkutanın, korkutulanın evlenmeyi kabul etmemesi durumunda, onun şahsına veya yakınlarından birine zarar vereceğini belirtmesine korkutma teşkil eden fiil denir. Korkutma teşkil eden bir fiil irade bozukluğu olarak korkutmanın temelini oluşturmaktadır.

Korkutan, korkutma teşkil eden fiilde bulunurken, korkutulana, istediği evliliği yapmazsa, onun şahsına veya yakınlarından birine zarar vereceğini de belirtmektedir. Bu bakımdan korkutma teşkil eden fiil, aslında her ne kadar tek bir fiil gibi gözükse de bünyesinde biri mevcut biri geleceğe yönelik olmak üzere iki fiili barındırmaktadır. Bunlardan birincisi *"korkutmaya yönelik fiil"* iken, ikincisi ise, korkutmaya yönelik fiilin içerisinde yer alan ve korkutulanın kendisinden istenilen evliliği yapmaması durumunda şahsına veya yakınlarından birine yönelik olarak ileride gerçekleştirileceği belirtilen *"zarara sebebiyet verecek fiil"*dir. Korkutma teşkil eden fiil, her iki fiilin bütününden meydana gelmekte, bunlardan birinin söz konusu olmadığı durumlarda korkutma teşkil eden fiil bulunmamaktadır[16].

---

[13] Egger, *Familienrecht* (n 2) ZGB Art 126, (N 1); Götz (n 2) ZGB Art 126, N 6-7; Schwarz (n 9) 116; Saymen ve Elbir (n 2) 220; Tandoğan (n 9) 62; Feyzioğlu, Özakman ve Sarıal (n 9) 132-133; Tekinay (n 4) 157; Hatemi ve Serozan (n 4) 155; Öztan, *Aile Hukuku* (n 4) 616; Demirbaş (n 6) 150; İkizler (n 4) 218; Çelik (n 4) 211; Thomas Geiser, 'Art. 105', in Thomas Geiser und Christiana Fountoulakis (Hrsg.), *Basler Kommentar, Zivilgesetzbuch, Art 1-456 ZGB* (6. Auflage Helbing Lichtenhahn Verlag 2018) ZGB Art 105, N 18; Andrea Büchler und Patrick Brozzo, 'Art. 107-108', in Andrea Büchler und Dominique Jakob (Hrsg.), *Kurzkommentar, Schweizerisches Zivilgesetzbuch* (1. Auflage Helbing Lichtenhahn Verlag 2011) ZGB Art 107, N 12; A. Samim Gönensay, *Medeni Hukuk, Cilt 2, Aile Hukuku, Kısım 1, Karı Koca* (1. Bası İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları 1937) 62; Esat Arsebük, *Medeni Hukuk, Aile Hukuku, Kısım: 1* (1. Bası, Ankara Hukuk Fakültesi Neşriyatı 1940) 647 Mustafa Reşid Belgesay, *Türk Kanunu Medenisi Şerhi, II, Aile Hukuku, Birinci Cilt, Evlenme-Boşanma-Evlenmenin Umumi Hükümleri* (3. Bası İstanbul Üniversitesi Yayınları 1950) 58; H. Cahit Oğuzoğlu, *Medeni Hukuk, Şahsın Hukuku-Aile Hukuku* (5. Bası Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları 1963) 74; Hıfzı Veldet Velidedeoğlu, *Türk Medeni Hukuku, Cilt II, Aile Hukuku* (5. Bası Yayınevi Yok 1965) 298; Turgut Akıntürk ve Derya Ateş, *Türk Medeni Hukuku, İkinci Cilt, Aile Hukuku* (23. Bası Beta Yayınevi 2021) 223.

[14] Doktrinde Gönensay, Arsebük ve Saymen/ Elbir, büyüklere saygı tesiri altında evliliğe rıza gösterilmişse korkutmanın bulunmadığını, ancak anne babanın "evlat olarak tanımayız ve almayız" gibi tesirlerde bulunduğu durumlarda korkutmanın bulunduğunu belirtmektedir. Bkz Gönensay (n 13) 62-63; Arsebük (n 13) 647; Saymen ve Elbir (n 2) s. 220.

[15] Götz (n 2) ZGB Art 126, N 7; Büchler und Brozzo, *1. Auflage* (n 13) ZGB Art 107, N 12; Velidedeoğlu (n 13) 298; Feyzioğlu, Özakman ve Sarıal (n 9) 133; Tekinay (n 4) 157; Hatemi ve Serozan (n 4) 155; Öztan, *Aile Hukuku* (n 4) 616; Demirbaş (n 6) 150; İkizler (n 4) 218; Çelik (n 4) 211; Bülent Köprülü ve Selim Kaneti, *Aile Hukuku* (2. Bası Filiz Kitabevi 1989) 104.

[16] "Korkutmaya yönelik fiil" ile "zarara sebebiyet verecek fiil" ayırımı hakkında bilgi için bkz Köroğlu, *Korkutma* (n 6) 80 vd.

Korkutanın korkutma teşkil eden fiilini korkutulanla aynı ortamda bulunarak yapması şart değildir. Korkutan korkutma teşkil eden fiilini, korkutulanla aynı ortamda bulunmadan mektup, telgraf, kargo veya telefon gibi araçlarla yapabileceği gibi, teknolojinin nimetlerinden faydalanarak internet yoluyla, bu açıdan özellikle e-mail veya Facebook, Twitter, Instagram, Whatsapp, Telegram gibi sosyal medya ya da Zoom, Skype, Adobe Connect gibi online video konferans uygulamaları aracılığı ile de yapması mümkündür.

Korkutma teşkil eden fiil, söz veya yazı ile yapılabileceği gibi, birtakım davranışlarla da yapılabilir. Örneğin, A'nın B'ye onu döveceğini söylemesi durumunda söz ile yapılan bir korkutma; A'nın B'nin çantasına ailesine zarar vereceğini belirten bir not koyması durumunda yazı ile yapılan bir korkutma; A'nın B'ye belindeki silahı göstermesi durumunda, davranış ile yapılan bir korkutma bulunmaktadır.

Korkutma teşkil eden fiil açık veya örtülü olarak da yapılabilir[17]. Korkutanın, korkutulan istediği evliliği yapmaz ise, onun şahsının veya yakınlarından birinin bir zarar tehlikesiyle karşı karşıya kalacağını, doğrudan, şüpheye mahal bırakmayacak şekilde ifade ettiği veya birtakım davranışlarla gösterdiği durumlarda açık olarak yapılan korkutma söz konusudur. Örneğin, A'nın B'ye istediği evliliği yapmaz ise, onu öldüreceğini söylemesi durumunda korkutma teşkil eden fiil açık bir şekilde yapılmaktadır. Buna karşılık, korkutanın zarar tehlikesini üstü kapalı, dolaylı bir biçimde belirttiği durumlarda ise, örtülü bir şekilde yapılan korkutma bulunmaktadır. Ancak üstü kapalı, dolaylı bir biçimde yapılan bir korkutmanın, örtülü bir korkutma olarak değerlendirilebilmesi için somut olaydan korkutulanın bir zarar tehlikesiyle karşı karşıya kaldığı sonucuna ulaşılabilmesi gereklidir; aksi takdirde TMK m 151 hükmü uygulama alanı bulmaz. Örneğin, bir kişinin masaya silah koyduğu veya diğer tarafın fotoğrafına montaj yaparak onun kafasını kesilmiş olarak gösterip, ona posta ile yolladığı durumlarda, örtülü bir şekilde yapılan korkutma bulunmaktadır. Zira bu tür durumlarda, masaya silah koyan veya montajlı fotoğraf gönderen kişinin, bu hareketleri ile zarar vereceğini ima ve ikaz etmek istediği sonucuna çok rahat bir şekilde ulaşılabilmektedir.

Korkutanın korkutma teşkil eden herhangi bir fiilinin bulunmadığı durumlarda, irade bozukluğu olarak korkutma yoktur. Bu sebeple, bir kişi, korkutma teşkil eden bir fiilde bulunmayan bir kişinin sırf olumsuz bir geçmişe sahip olmasından veya çevresinde kötü bir şöhrete sahip olmasından ya da korkutucu bir dış görünüşe sahip olmasından etkilenerek bir evlilik yapar ise, sonradan TMK m 151 hükmüne dayanarak evliliğin butlanını ileri süremez. Çünkü böyle bir durumda korkutma teşkil eden bir fiil bulunmayıp, kişi kendi kendine korkmakta ve kendi korkusunun sonucunda evlilik yapmaktadır. Bu hususta örnek vermek gerekirse, hapisten bir süre

[17] Peter Tuor, Bernhard Schnyder, Jörg Schmid und Alexandra Jungo, *ZGB, Das Schweizersiche Zivilgesetzbuch* (14. Auflage Schulthess Verlag AG 2015) 199, N 17; Çelik (n 4) 204.

önce çıkmış olan A ile evlenmezse, A'nın kendisine zarar vereceğini düşünen B, A ile evlendikten sonra iradesinin A'nın korkutması sebebiyle sakatlandığını ileri süremez.

C. Korkutanın Korkutma Kastının Bulunması

TMK m 151 kapsamında irade bozukluğu olarak korkutmadan bahsedilebilmesi için, korkutanın, korkutma teşkil eden fiilde bulunurken korkutma kastı ile hareket etmiş olması gereklidir. Korkutan, korkutma teşkil eden fiiliyle korkutulanın iradesine bilerek etki etmek istemeli ve onun evlilik yapmasını sağlama amacına sahip olmalıdır; aksi takdirde korkutanın kastının değil de ihmalinin bulunduğu durumlarda TMK m 151 hükmü uygulama alanı bulmaz. Zira bir olayda ihmal ile korkutma bir arada bulunamaz. Bunlardan birinin bulunması, diğerinin varlığına engel olur ve onu dışlar. Ancak dikkat edilmesi gereken husus, korkutanın evliliğe razı etmek istediği eşe veya onun yakınlarına gerçekten zarar verme amacının bulunması şart değildir. Korkutanın bu yönde bir amacı bulunmasa da, korkutulan kendisinden istenilen evliliği yapmadığı takdirde şahsının veya yakınlarının bir zarar tehlikesine maruz kalacağı inancını taşıyor ise, yapılan evlilikte korkutmaya ilişkin TMK m 151 hükmü uygulama alanı bulur[18].

D. Korkutma Teşkil Eden Fiilin Evlenmeye Razı Edilen Eşin Şahsının veya Yakınlarından Birinin Hayatına, Sağlığına veya Namusuna ve Onuruna Yönelik Olarak Yapılmış Olması

1. Genel Olarak

TMK m 151'de korkutma teşkil eden fiilin evlenmeye razı edilen eşin şahsına ya da bir yakınının hayatına, sağlığına, namusuna ya da onuruna yönelik olarak yapılmış olması evliliğin butlanı olarak korkutmanın şartlarından biri olarak aranmıştır. Görüldüğü üzere kanun koyucu burada ikili bir ayırımı esas almıştır. İlk olarak korkutma teşkil eden fiil evlenmeye razı edilen eşin şahsına veya yakınlarına karşı yapılmış olmalıdır. İkinci olarak ise, evlenmeye razı edilen eşin eşin şahsına veya yakınlarına karşı yapılan korkutma fiili, onların hayatına, sağlığına veya namusuna ve onuruna yönelik olarak yapılmış olmalıdır.

Aşağıda bu ayırımdan hareket edilerek açıklamalarda bulunulmuştur.

2. Korkutma Teşkil Eden Fiilin Evlenmeye Razı Edilen Eşin Şahsına veya Yakınlarından Birine Karşı Yapılmış Olması

Korkutma teşkil eden fiil doğrudan evlenmeye razı edilen eşin şahsını hedef almış olabilir. Böyle bir durumda korkutma teşkil eden fiilden evlenmeye razı edilen eşin bizzat kendisi zarar görme tehlikesiyle karşı karşıya kalmaktadır.

[18] Götz (n 2) ZGB Art 126, N 3.

Korkutan evlenmeye razı edilen eşin şahsı yerine yakınlarına yönelik korkutmada bulunarak da onu evlilik yapmaya mecbur bırakmış olabilir. Kanun koyucunun TMK m 151'de evlenmeye razı edilen eşin şahsına yönelik tehlikelerin yanında yakınlarına yönelik tehlikeleri de korkutma olarak kabul etmesinin temelinde, korkutulanın yakınlarına yönelik tehlikeleri, kendisine karşı yapılmış gibi hissetmesi ve bu durumdan olumsuz olarak etkilenmesi yatmaktadır. Zira bu tür durumlarda yakınlarına zarar geleceğini düşünen kişi özgür bir biçimde evlenip evlenmeme yönünde karar alamaz.

TMK m 151'de *"yakın"* ifadesinin kapsamına kimlerin girdiği açıklanmamıştır[19]. Yakın ifadesi sözlükte *"Aralarında sıkı ilişki olan arkadaş, dost veya akraba"* anlamına gelmektedir[20]. Doktrinde[21] ise, yakın ifadesi, aile, akrabalık ve mirasçılık ilişkisinden bağımsız olarak ele alınmaktadır. Bu bakımdan bir kişinin yakın olarak değerlendirilebilmesinde taraflar arasında kan bağı veya hısımlık gibi herhangi bir hukuki bağın bulunması şart değildir. Yakın ifadesinin anlamı belirlenirken kişinin hukuki anlamdaki çevresinden ziyade fiili yaşamındaki ilişkilerinin esas alınması gerekmektedir[22].

Yakın ifadesi biri dar, diğeri geniş olmak üzere iki anlamda kullanılmaktadır. Dar anlamda yakın ifadesinin kapsamına sadece gerçek kişiler girerken, geniş anlamda yakın kişi ifadesinin kapsamına ise gerçek kişilerin yanı sıra tüzel kişiler de girmektedir. Bu çerçevede TMK m 151'de yakın ifadesi ile sadece gerçek kişilerin mi, yoksa gerçek kişilerle birlikte tüzel kişilerin de mi kastedildiğinin değerlendirilmesi gerekmektedir.

Kanun koyucu TMK m 151'de evlenmeye razı edilen eşin şahsının veya yakınlarından birinin ihlal edilebilecek değerleri olarak hayat, sağlık, namus ve onuru saymıştır. İlgili değerlere bakıldığında yakın kavramının kapsamına sadece gerçek kişilerin girdiği gibi bir sonuca ulaşılabilmektedir. Çünkü gerek hayat olsun, gerekse sağlık ile namus olsun sadece gerçek kişilere özgü değerlerdir. Tüzel kişilerin nitelikleri gereği hayat, sağlık ve namus gibi değerlere sahip olması mümkün değildir. Ancak TMK m 151'de belirtilen değerlerden onur gerçek kişilerle

---

19 Yakın ifadesi ile ilgili olarak kapsamlı bilgi için bkz Gizem Görmez, *Türk Borçlar Hukukunda Yakın Kavramı* (1. Bası Turhan Kitabevi 2018) 1 vd.

20 Türk Dil Kurumu Sözlükleri (https://sozluk.gov.tr/, Erişim tarihi 20 Mayıs 2021).

21 Götz, (n 2) ZGB Art 126, N 4; Geiser (n 13) ZGB Art 105, N 18; Büchler und Brozzo, *1. Auflage* (n 13) ZGB Art 107, N 12; Gönensay (n 13) 62; Belgesay (n 13) 58; Oğuzoğlu (n 13) 74; Velidedeoğlu (n 13) 297; Feyzioğlu, Özakman ve Sarıal (n 9) 131; Hatemi ve Serozan (n 4) 155; Öztan, *Aile Hukuku* (n 4) 615; Akıntürk ve Ateş (n 13) 223; Kılıçoğlu, *Aile Hukuku* (n 8) 74; İkizler (n 4) 216-217; Andrea Lanz Müller, 'Art. 107-109', in Jolanta Kren Kostkiewicz, Peter Nobel, Ivo Schwander und Stephan Wolf (Hrsg.), *Orell Füssli Kommentar, ZGB, Schweizerisches Zivilgesetzbuch* (2. Auflage Orell Füssli Verlag AG 2011) ZGB Art 107, N 5; Mehmet Erdem, *Aile Hukuku* (2. Bası Seçkin Yayınevi 2019) 91.

22 Geiser (n 13) ZGB Art 105, N 18; Götz (n 2) ZGB Art 126, N 4; Büchler und Brozzo, *1. Auflage* (n 13) ZGB Art 107, N 12; Lanz Müller, *2. Auflage* (n 21) ZGB Art 107, N 5; Stefan Keller, 'Art. 107', in Peter Breitschmid und Alexandra Rumo-Jungo (Hrsg.), *CHK - Handkommentar zum Schweizer Privatrecht, Personen- und Familienrecht inkl. Kindes - und Erwachsenenschutzrecht, Art. 1-456 ZGB* (2. Auflage Schulthess Verlag AG 2012) ZGB Art 107, N 6.

birlikte tüzel kişilerin de sahip olabileceği bir değer niteliğini taşımaktadır[23]. Zira onur kişiye bulunduğu toplumun gerekli olarak kabul ettiği ahlaki niteliklere sahip olduğu için verilen değerdir. Bu bakımdan tüzel kişiler de onura sahiptir. Yine kişiler yaşamlarında sadece gerçek kişilerle değil, tüzel kişilerle de bir araya gelebilmekte ve onlarla birtakım faaliyetlerde bulunabilmektedir. Bu sebeple kanaatimizce TMK m 151 açısından yakınlık ilişkisi tüzel kişileri de kapsayacak bir biçimde geniş olarak ele alınmalıdır[24]. Kaldı ki, TMK m 151 çerçevesinde yakın ifadesinin kapsamına sadece gerçek kişilerin gireceği, buna karşılık tüzel kişilerin kapsam dışında kalacağı kabul edilecek olursa, evlenmeye razı edilen eş, yakın kişinin gerçek kişi olduğu durumlarda evliliğin butlanını ileri sürebilecekken, yakın kişinin tüzel kişi olduğu durumlarda ise bu iddiasını ileri süremeyip, istemediği evli kalmaya devam edecektir[25]. Böyle bir sonucun kabul edilmesinin ise hakkaniyete aykırılık teşkil edeceğinde hiç şüphe bulunmamaktadır. Dolayısıyla tüzel kişilerin de TMK m 151 kapsamında yakın kişi olarak dikkate alınması gerekmekte olup, maddede kastedilen geniş anlamda yakınlıktır.

Gerçek kişiler ile tüzel kişiler TMK m 151'e göre yakın ifadesinin kapsamına girmekle birlikte her gerçek veya tüzel kişi korkutulan eşin yakını olarak dikkate alınmamalıdır. Bir gerçek veya tüzel kişinin yakın olarak kabul edilebilmesi için evlenmeye razı edilen eş ile aralarında yakın bir bağ ile düzenli bir ilişkinin bulunması gereklidir[26]. Aksi takdirde gerçek veya tüzel kişiler yakın olarak kabul edilemez. Örneğin, korkutulan eş, anne veya babasına zarar verileceği belirtilerek evliliğe razı edilmiş olabilir. Burada eşin anne veya babası onun açısından yakın olarak kabul edilebilir. Zira evlenmeye razı edilen eş ile anne babası arasında hem kuvvetli bir bağ bulunmakta, hem de devamlı iletişim halinde oldukları için aralarında düzenli bir ilişki bulunmaktadır. Benzer bir şekilde, ailesi tarafından kurulan bir şirketin yönetim kurulunda üye olan eş de, söz konusu şirkete zarar verileceği korkutması sonucunda evlilik yapmak zorunda kalmış olabilir. Bu tür durumlarda, eş, yakınlık hissettiği için şirket onun yakını olarak değerlendirilebilir.

Bir gerçek veya tüzel kişinin yakın olup olmadığı hususunda takdir yetkisi hâkime aittir[27]. Hâkim somut olayın şartları ile delilleri dikkate alarak gerekli değerlendirmelerde bulunur.

---

[23] Doruk Gönen, *Tüzel Kişilerde Kişilik Hakkı ve Korunması* (1. Bası On İki Levha Yayıncılık 2011) 127.

[24] Aksi görüşteki Görmez, yakın kavramının kapsamına sadece gerçek kişilerin girdiğini belirtmektedir. Bkz Görmez (n 19) 26.

[25] Bu ihtimalde korkutmaya maruz kalan eşin boşanma davası açarak evliliği sona erdirebileceği ve bu sebeple de korkutulan aslında eşin çok mağdur olmadığı ileri sürülebilir. Ancak böyle bir sonuç kabul edilirse, korkutulan eşin evlenmenin butlanını ileri sürerek daha kolay bir şekilde istemediği evlilikten kurtulma imkânı elinden alınmış olacaktır. Zira diğer eşin boşanmayı istemediği durumlarda, boşanma davası, evliliğin butlanı davasına göre daha sıkıntılı bir sürece sebebiyet verecektir.

[26] Gerçek kişiler açısından aynı yönde, Görmez (n 19) 25.

[27] Götz (n 2) ZGB Art 126, N 4; Belgesay (n 13) 58; Saymen ve Elbir (n 2) 220; Tandoğan (n 9) 62; Oğuzman ve Dural (n 4) 102; Dural, Öğüz ve Gümüş, *2005* (n 2) 91; Öztan, *Aile Hukuku* (n 4) 615; Dural, Öğüz ve Gümüş, *2021* (n 2) 92, N 496; Akıntürk ve Ateş (n 13) 223; Demirbaş (n 6) 151; Çelik (n 4) 205.

3. Korkutma Teşkil Eden Fiilin Hayata, Sağlığa veya Namusa ve Onura Yönelik Olarak Yapılmış Olması

a. Genel Olarak

TMK m 151'e göre bir evliliğin korkutma sebebiyle butlanı için korkutma teşkil eden fiilin evlenmeye razı edilen eşin şahsının veya yakınlarından birinin hayatına, sağlığına veya namusuna ve onuruna yönelik olarak yapılması gereklidir. Burada belirtmemiz gerekir ki, hukukumuzda korkutma açısından temel düzenleme niteliğini taşıyan TBK m 38/ f 1'de ise, korkutma teşkil eden fiil korkutulanın *"kendisinin veya yakınlarından birinin kişilik haklarına ya da malvarlığına yönelik"* olarak yapılmış olmasının gerektiği belirtilmiştir[28]. Bu bakımdan TMK m 151 hükmü ile TBK m 38/ f 1 arasında iki temel noktada farklılık bulunmaktadır. İlk olarak TBK m 38/ f 1'de korkutma teşkil eden fiilin yöneldiği değerlerin *"kişilik hakkı"* olduğu ifade edilmiş iken, TMK m 151'de kişilik hakkı içerisinde yer alan değerlerden sadece hayat, sağlık[29] ve namus[30] ile onur sayılmıştır. Yine TBK m 38/ f 1'de korkutma teşkil eden fiilin kişilik hakkının yanı sıra malvarlığına yönelik olarak da yapıldığı durumlarda korkutulanın sözleşme ile bağlı olmadığı düzenlenmiştir. Buna karşılık TMK m 151'de ise evliliğin nisbi butlanı sebeplerinden biri olarak malvarlığına yer verilmemiştir.

TBK m 38/ f 1'de korkutma teşkil eden fiilin yöneldiği değerler olarak kişilik hakkı ile malvarlığının belirtilmesi karşısında, TMK m 151'de yer verilmiş olan hayat, sağlık ve namus ile onurun geniş anlamda kişilik hakkı olarak değerlendirilip değerlendirilemeyeceğinin, yine malvarlığına yönelik olarak yapılan bir korkutmanın evliliğin hükümsüzlüğü sebebi olarak dikkate alınıp alınamayacağının ele alınması gerekmektedir.

İlk olarak kanaatimizce Kanun koyucunun tıpkı 743 sayılı TKM m 118'de olduğu gibi TMK m 151'de de kişilik hakkı içerisinde yer alan değerlerden sadece hayatı, sağlığı, namusu ve onuru belirtmesi karşısında bu değerlerin geniş anlamda kişilik hakkı olarak kabul edilmesi mümkün değildir. Burada kanun koyucunun bilinçli bir tercihi bulunmakta olup, Kanun koyucu sadece hayata, sağlığa ve namus ile onura yönelik olarak yapılan korkutmalarda evliliğin butlanının talep edilebilmesini istemiştir. Kanun koyucu kişilik hakkına dâhil olan tüm değerlerin TMK m 151'in korumasından yararlanmasını isteseydi tıpkı TBK m 38/ f 1'de olduğu gibi açık bir şekilde "kişilik hakkı" ifadesine yer verebilirdi. Bu açıdan TMK m 151'de belirtilen

[28] Bu konuda kapsamlı bilgi için bkz Köroğlu, *Korkutma* (n 6) 115 vd; Demirbaş (n 6) 52 vd.

[29] Kılıçoğlu, sağlığa ilişkin korkutmanın hayatla yakından ilgili olduğunu, kişinin sağlığına yönelik korkutmaların buraya girdiğini, TMK m 151'de "hayat" ifadesinden sonra ayrıca "sağlık" ifadesine yer verilmesinin gerekli olmadığını belirtmektedir. Kılıçoğlu, *Aile Hukuku* (n 8) 73.

[30] Kılıçoğlu, namusun onur kavramı içerisinde yer alan bir kişisel değer olduğunu, TMK m 151'de "namus ve onur" ifadesi yerine sadece "onur" ifadesinin kullanılmasının yeterli olduğunu belirtmektedir. Kılıçoğlu, *Aile Hukuku* (n 8) 71, 73.

değerlerin dışında kalan diğer kişilik hakkı kapsamındaki değerlere yönelik bir korkutmanın söz konusu olduğu durumlarda TMK m 151 hükmü uygulama alanı bulamamakta, yani TBK m 38/ f 1'e göre daha sınırlı bir çevreyi kapsamaktadır[31].

İkinci olarak kanaatimizce TBK m 38/ f 1'den farklı olarak TMK m 151'de korkutmanın yöneldiği değerler arasında malvarlığına yer verilmemesi de Kanun koyucunun bilinçli bir tercihidir. Kanun koyucu malvarlığına yönelik olarak yapılan korkutmayı evliliğin butlanına sebep olacak nitelikte ağır bir durum olarak görmemiştir. Bu sebeple Kanun koyucunun TMK m 151'de yer vermemiş olduğu malvarlığına yönelik korkutmanın yorum yoluyla evliliğin butlanı sebeplerinden biri olarak kabul edilmesi de mümkün değildir[32]. Aslında olması gereken hukuk açısından TMK m 151'de evliliğin iptaline sebep olacak değerler arasında malvarlığına da yer verilmesi daha isabetli olurdu. Zira aşağıda başlık IV'te de belirttiğimiz üzere, ancak bu sayede eşlerin evlenme yönündeki beyanlarını serbest bir biçimde yapmaları temin edilmiş ve onların irade özgürlükleri tam anlamıyla korunmuş olurdu

İstisnaen, malvarlığına yönelik olarak yapılan korkutma, aynı zamanda korkutulanın hayatı veya sağlığı için de bir tehlikeye sebebiyet vermiş olabilir. Örneğin, korkutulan eşin evinin yakılacağı belirtilerek yapılan bir korkutma, korkutulan eşte ayrıca hayatına yönelik bir tehlikenin bulunduğu yönünde bir korku oluşturabilir. Böyle durumlarda korkutma teşkil eden fiil malvarlığı ile birlikte ayrıca hayata veya sağlığa yönelik olduğu için TMK m 151 anlamında korkutmanın bir varlığı kabul edilir[33].

Aşağıda hayat, sağlık ile namus ve onur hakkında kısaca bilgilere yer verilmiştir.

b. Korkutma Teşkil Eden Fiilin Hayata Yönelik Olarak Yapılmış Olması

Hayat hakkı, kişinin fiziki ve ruhi bütünlüğünü koruyabilmesi, devam ettirebilmesi ve bunların çeşitli dış etkenler sebebiyle bozulmasına engel olabilmesi hakkıdır[34]. Bir gerçek kişinin diğer bütün haklarının devamını sağlaması, onun hayatını devam

[31] Feyzioğlu, Özakman ve Sarıal (n 9) 131-132; Kılıçoğlu, *Aile Hukuku* (n 8) 73.

[32] Aynı yönde, Egger, *Familienrecht* (n 2) ZGB Art 126, (N 1); Götz (n 2) ZGB Art 126, N 6; Büchler und Brozzo, *1. Auflage* (n 13) ZGB Art 107, N 10; Lanz Müller, *2. Auflage* (n 21) ZGB Art 107, N 5; Keller, *2. Auflage* (n 22) ZGB Art 107, N 6; Schwarz (n 9) 116; Gönensay (n 13) 62; Arsebük (n 13) 645; Belgesay (n 13) 59; Oğuzoğlu (n 13) 74; Saymen ve Elbir (n 2) 220; Velidedeoğlu (n 13) 297; Köprülü ve Kaneti (n 15) 104; Hatemi ve Serozan (n 4) 154-155; Oğuzman ve Dural (n 4) 102; Tekinay (n 4) 156; Dural, Öğüz ve Gümüş, *2005* (n 2) 91; Öztan, *Aile Hukuku* (n 4) 615; Akıntürk ve Ateş (n 13) 223; Dural, Öğüz ve Gümüş, *2021* (n 2) 92, N 495; Kılıçoğlu, *Aile Hukuku* (n 8) 73; Demirbaş (n 6) 151; İkizler (n 4) 216; Çelik (n 4) 206-207; Heinz Hausheer, Thomas Geiser und Regina A. Aebi-Müller, *Das Familienrecht des Schweizerischen Zivilgesetzbuches* (4. Auflage Stämpfli Verlag AG 2010) 51, N 05.24; Jean-Christophe a Marca, 'Art. 107', in Pascal Pichonnaz et Bénédict Foëx, (Editeur), *Commentaire romand Code civil I, Art. 1-359 CC* (1. édition Helbing Lichtenhahn Verlag 2010) CC Art 107, N 25; Kemaleddin Birsen, *Medeni Hukuk Dersleri, Genel İlkeler-Şahsın Hukuku-Aile Hukuku* (6. Bası Yayınevi Yok 1966) 291.

[33] Hatemi (n 8) 80, N 306-307; Demirbaş (n 6) 151, dpt 472.

[34] Demirbaş (n 6) 53; Serap Helvacı, *Türk ve İsviçre Hukuklarında Kişilik Hakkını Koruyucu Davalar (MK md. 24/ a fıkra I/ İMK md. 28a/ fıkra I)* (1. Bası Beta Yayınevi 2001) 50; İhsan Erdoğan ve Ayşe Dilşad Keskin, *Türk Medeni Hukuku, Başlangıç Hükümleri, Kişiler Hukuku*, (2. Bası Gazi Kitabevi 2019) 279; Murat Doğan, *Şahsiyet Haklarına Tecavüzün Önlenmesi Davası* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi 1993) 10.

ettirmesine bağlıdır. Bu sebeple hayat hakkı gerçek kişiler açısından en temel kişilik hakkıdır[35].

Bu hakkı korkutma açısından ele alacak olursak, korkutan, korkutulan istediği evliliği yapmazsa, korkutulanın şahsının veya yakınlarından birinin öldürüleceğini bildirmiş olabilir. Bu gibi durumlarda, korkutulan veya onun yakınları için hayata yönelik bir zarar tehlikesi bulunduğundan, korkutulan sonradan TMK m 151 hükmüne başvurarak yapmış olduğu evliliğin butlanını ileri sürebilir.

c. Korkutma Teşkil Eden Fiilin Sağlığa Yönelik Olarak Yapılmış Olması

Sağlık, kişiyi oluşturan organların, vücut bütünlüğünün iyi ve düzenli bir şekilde işlemesi anlamına gelmektedir[36]. Kişinin sağlığı, onun hayat hakkı ile vücut bütünlüğünün bir uzantısı niteliğini taşımakta, bunlarla yakın bir ilişki içerisinde bulunmaktadır[37]. Bu bakımdan kişinin sağlığı da kişilik hakkına dahil değerler arasında yer almaktadır.

Kişinin sağlığını tehlikeye düşürecek herhangi bir girişimde bulunulması bu hakka bir saldırı niteliği taşımaktadır. Ancak kişinin sağlığının kapsamına sadece bedensel sağlığı girmemektedir; ruhsal sağlığı da girmektedir[38]. Bu çerçevede kişiye manevi acılar yaşatan, onun psikolojisini bozan veya sarsıntıya uğratan fiiller de kişinin sağlığına yönelik tehlikeler olarak değerlendirilmektedir[39].

Korkutmada, korkutan, korkutulanın istediği evliliği yapmasını sağlamak için, onun veya yakınlarından birinin vücudunun çeşitli yerlerine zarar vereceğini, cinsel dokunulmazlığını ihlal edeceğini, şahsına veya yakınlarına eziyet edeceğini, ona veya yakınlarına huzur vermeyeceğini, hayatı zindan edeceğini bildirmiş olabilir. Bu gibi durumlarda, bedeni veya ruhi sağlığa yönelik bir tehlike bulunduğu için korkutulanın iradesinin serbest bir şekilde oluştuğundan söz edilemez ve somut olayda TMK m 151 uygulama alanı bulabilir.

---

35 Helvacı (n 34) 50; Doğan (n 34) 10; Kemal Oğuzman, Özer Seliçi ve Saibe Oktay-Özdemir, *Kişiler Hukuku (Gerçek ve Tüzel Kişiler)* (18. Bası Filiz Kitabevi 2019) 175-176, N 579; Pınar Akdemir, *Kişilik Haklarının İhlalinden Elde Edilen Kazancın İadesi Davası* (1. Bası Vedat Kitapçılık 2014) 7.

36 Akdemir (n 35) 9; Mehmet Emin Özgül, *Yeni Tıbbi Yöntemlerin Hukuka Uygunluğu* (On İki Levha Yayıncılık 2010) 96; Meral Gürbüz, *Kişilik Hakkı Açısından Tıbbi Genetik Analizler* (Yayınlanmamış Doktora Tezi 2010) 61.

37 Özgül (n 36) 96.

38 Özgül (n 36) 96; Gürbüz (n 36) 62.

39 Özgül (n 36) 97.

d. Korkutma Teşkil Eden Fiilin Namusa ve Onura Yönelik Olarak Yapılmış Olması

Namus ve onur, kişiye bulunduğu toplumun gerekli olarak kabul ettiği ahlaki niteliklere sahip olduğu veya böyle kabul ettiği için verilen değerdir[40]. Bir toplumda bulunan her kişi, başka kişilerden üstün veya değersiz olmayan namus ve onura sahiptir[41].

Kişinin içinde bulunduğu çevrenin, kişiden beklediği ahlaki niteliklerden birinin veya bazılarının eksik olduğu düşüncesini uyandıran her türlü yazılı veya sözlü beyan ve davranışlar kişinin namus ve onuruna saldırı teşkil eder[42].

Konuyu korkutma açısından ele alacak olursak, korkutanın, korkutulanın veya yakınlarından birinin namus ve onuruna yönelik olarak, dedikodular yayacağı, söylentiler çıkaracağı veya asılsız suçlamalarda bulunacağı korkutmasında bulunması durumunda, korkutulan TMK m 151 gereğince evliliğin hükümsüz olduğunu ileri sürebilir. Çünkü tüm bu korkutmalar korkutulanın veya yakınlarından birinin namus ve onurunu, dolayısıyla da kişilik hakkını ihlal etmekte, korkutulanı evliliğe ikna etmek amacıyla bir baskı aracı olarak kullanılmaktadır.

4. Özel Bir Durum Olarak Korkutanın Kendisine veya Korkutulan Açısından Yakın Kapsamına Girmeyen Üçüncü Kişilere Zarar Vereceği Korkutmasında Bulunması

Korkutan korkutulanı evlenmeye razı etmek için, onun şahsını veya yakınlarını değil de, kendi şahsını veya korkutulan açısından yakın kapsamına girmeyen üçüncü kişileri hedef almış olabilir. Korkutanın kendi şahsına veya korkutulanla yakınlığı bulunmayan bir kişiye yönelik bir zarar korkutmasında bulunduğu durumlarda TMK m 151'in uygulama alanı bulup bulmayacağının değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu konuyu ikili bir ayırımda ele alacak olursak;

İlk ihtimalde, korkutan kendi şahsını hedef alarak korkutulanı evlenmeye razı etmiş olabilir. Kanaatimizce bu tür durumlarda TMK m 151 hükmü uygulama

---

40 Kılıçoğlu, *Aile Hukuku* (n 8) 71; Gönen (n 23) 123; Akdemir (n 35) 9; August Egger, *Zürcher Kommentar, Personenrecht, Art. 1-89 ZGB* (2. Auflage Schulthess Verlag AG Zürich 1930) ZGB Art 28, N 35; Mustafa Dural ve Tufan Öğüz, *Türk Özel Hukuku, Cilt II, Kişiler Hukuku* (20. Bası Filiz Kitabevi 2019 130, N 637; Yargıtay 4 HD., 14497/ 4830, 16.04.2003 *"... yalın bir ifade ile şeref ve haysiyet dahil olduğu toplumun gerekli saydığı ahlaki niteliklere sahip olduğu ya da böyle kabul edildiği için, kişiye verilen değeri ifade eder. Kişinin onuru, şerefi ve saygınlığı onun toplum içindeki tüm manevi değerlerinden oluşur. Bunlar kişinin ahlaki değerleridir. Herkesin, içinde yaşadığı toplumda ve ilişkiler kurduğu çevrelerde kişisel bir onuru, şerefi ve saygınlığı mevcuttur. Kişiyi küçük düşürmek, yanlış tanıtmak, gülünç ya da zor duruma sokmak, kişiye düşmanca bir ortam hazırlamak amacıyla vaki davranışlar manevi değerleri nasıl zedelerse, bir olayın aktarılması ya da bir olay veya kişinin eleştirilmesi de çok kez şeref ve saygınlığa, onura müdahale niteliğinde olabilir. Ancak hiç kuşku yoktur ki, bu müdahalenin haksız olması diğer bir deyimle hukuka aykırı bulunması gerekir."* (www.kazanci.com.tr, Erişim tarihi 19 Aralık 2019).

41 Dural ve Öğüz (n 40) 131, N 646; Erdoğan ve Keskin (n 34) 282; Doğan (n 34) 14.

42 Egger, *Personenrecht* (n 40) ZGB Art 28, N 35; Oğuzman, Seliçi ve Oktay-Özdemir (n 35) 190, N 607; Erdoğan ve Keskin (n 34) 293; Doğan (n 34) 15; Gönen (n 23) 124.

alanı bulmaz[43]. Zira TMK m 151'de kanun koyucu sadece korkutulanın kendi şahsına veya onun yakınlarına yönelik tehlikelerin söz konusu olduğu durumlarda korkutmanın gerçekleşmiş sayılacağını açık bir şekilde belirtmiştir. Bu bakımdan kanun koyucu korkutanın kendi şahsını hedef alması durumunu korkutma olarak değerlendirilmesini isteseydi, TMK m 151'de gerekli düzenlemeyi yapardı. Kaldı ki, korkutanın kendi şahsının tehlikeye gireceğini belirtmesi, korkutulanın şahsının veya yakınlarının hedef alınmasıyla kıyaslandığında korkutulanın iradesi üzerinde bunlar kadar aşırı bir baskı oluşmasına da yol açmamaktadır. Burada korkutularak evlenmek zorunda bırakılan eşin yapabileceği tek şey eşine karşı sonradan boşanma davası açmak olacaktır.

İkinci ihtimalde, korkutan korkutulan istediği evliliği yapmaz ise, korkutulanın yakını kapsamına girmeyen üçüncü kişilere zarar vereceğini bildirmiş olabilir. Kanaatimizce korkutulanın yakını olarak değerlendirilemeyecek üçüncü kişilere yönelik zarar tehlikelerinde de TMK m 151 hükmü uygulanamaz[44]. Zira bu kişilerle korkutulan arasında herhangi bir bağ ile düzenli bir ilişki bulunmamaktadır. Keza üçüncü kişilere yönelik korkutmada korkutulanın kendisini baskı altında hissedebileceği kabul edilse dahi, buradaki baskı yakınlarına yönelik olarak yapılan bir korkutmada hissettiği baskı kadar ağır olmamaktadır. Yine tıpkı yukarıda, korkutanın kendi şahsının tehlikeye gireceğini ifade ettiği korkutmalarla ilgili olarak belirttiğimiz gibi, kanun koyucu korkutulanın yakını sayılmayan üçüncü kişilere yönelik tehlikelerde de korkutmaya ilişkin hükümlerin uygulanmasını isteseydi, buna açık bir şekilde TMK m 151'de yer verirdi. Kanun koyucu TMK m 151'de korkutmaya ilişkin hükümlerin sadece korkutulanın şahsına veya yakınlarına yönelik tehlikelerde uygulanacağını belirterek, tehlike altındaki kişiler yönünden TMK m 151'in uygulama alanını daraltmıştır. Aksinin kabulü durumunda, Kanun koyucunun TMK m 151'de yakın ifadesine yer verilmesinin herhangi bir anlamı kalmayacak ve neredeyse bütün kişilere yönelik korkutmalarda TMK m 151 hükmü uygulama alanı bulacaktır. Bu durum ise, kanun koyucunun amacına ters düşmektedir. Bu sebeple TMK m 151'de belirtilen yakın ifadesinin lafzına bağlı kalınmalı ve korkutmaya ilişkin hükümlerin kişi bakımından uygulama alanı genişletilmemelidir. Burada da korkutulanın yapabileceği tek şey, tıpkı korkutanın kendi şahsını hedef aldığı korkutmalarda olduğu gibi sonradan eşine karşı boşanma davası açmaktan ibaret olacaktır[45].

E. Korkutmanın Pek Yakın ve Ağır Bir Tehlike Arz Etmesi

Korkutma teşkil eden fiil, evlenmeye razı edilen eşin kendisinin veya yakınlarından birinin hayatına, sağlığına veya namusuna ve onuruna yönelik pek yakın ve ağır bir

[43] Aksi yönde, Çelik (n 4) 205.

[44] Aynı yönde, Hatemi ve Serozan (n 4) 155; Aksi yönde, Çelik (n 4) 205.

[45] Hatemi ve Serozan (n 4) 155.

tehlikesi doğurmuş olmalıdır. Çünkü ancak böyle bir durumda TMK m 151 anlamında evlenmeye razı edilen eşin iradesini etkileyecek güçte bir korkutmanın varlığından bahsedilebilir[46].

Pek yakın tehlikeden anlaşılması gereken, korkutmanın konusunu oluşturan tehlikenin hemen veya kısa bir zaman içerisinde gerçekleşebilecek nitelikte olmasıdır[47]. Zira ancak bu tür durumlarda eş, karşı karşıya kalmış olduğu tehlikeyi bertaraf etmek için yeterli zamana sahip olamaz[48]. Bununla birlikte, korkutma teşkil eden fiilin hemen, derhal gerçekleşmesi şart değildir. Gelecekte gerçekleşme ihtimali olan, uzak tehlikeler TMK m 151 açısından korkutma teşkil etmez. Örneğin, korkutanın evlenmek istediği kişiye başkasıyla evlenmesi durumunda doğacak ilk çocuğunu öldüreceğini söylemesi yakın bir tehlike içeren korkutma niteliğini taşımamaktadır. Buna karşılık söz konusu örneği biraz değiştirecek olursak, korkutan evlenmek istediği kişinin ilk evliliğinden olan çocuğunu öldüreceğini belirtmiş olsa idi, bu durum ise korkutulan açısından pek yakın bir tehlike teşkil ederdi. Nitekim burada korkutma korkutulanın var olan çocuğuna yönelik bir tehlike arz etmektedir.

Korkutma teşkil eden fiilin ağır bir tehlike doğurması ile kastedilen ise korkutmanın önemli ve ciddi bir tehlike içermesidir. Önemsiz ve ciddi olmayan tehlikeler korkutma teşkil etmez[49]. Örneğin[50], korkutanın evlenmek istediği kişiye kendisiyle evlenmezse saçlarını keseceğini belirttiği durumlarda önemli ve ciddi bir korkutma bulunmamaktadır. Çünkü önemli ve ciddi bir tehlike içeren korkutmanın söz konusu olduğu durumlarda, eşin korkutmaya boyun eğdiği ve normal şartlarda yapmayacağı bir evliliği yapmak zorunda kaldığı kabul edilir.

---

46 Yargıtay 2 HD, 19722/ 4125, 28.02.2012 *"Dava, Türk Medeni Kanununun 151. maddesinde düzenlenen nispi butlan davalarından "korkutma (tehdit)" sebebine dayalı evlenmenin iptali davasıdır. Davacı kadın, davalının kendisini isteği dışında kaçırdığını, tehditle evlenme sözleşmesini imzalamak durumunda kaldığını, evlenmesinin bu şekilde gerçekleştiğini, korkma nedeniyle iradesinin sakatlandığını belirterek evlenmenin iptaline karar verilmesini istemiştir. Mahkemece davanın kabulüyle, evlenmenin iptaline karar verilmiştir. Salt davacının davalı tarafından kaçırılmış olması, evlenmenin korkutma (tehdit) altında yapılmış olduğunun kabulüne yeterli değildir. Toplanan delillerden; davacı kadının evlenme akdinin yapıldığı 18.08.2009 tarihinde Jandarmada verdiği ifadesinde "Aluçra Belediye Başkanlığı evlendirme memurluğunda kıyılan nikahta herhangi bir zorlama olmadığını, kendi gönül ve isteğiyle evlendiğini, konu ile ilgili herhangi bir şikayetinin bulunmadığını beyan ettiği ve yine bir gün sonra 19.08.2009 tarihinde Cumhuriyet Savcılığındaki ifadesinde "davalının yanında kaldığı süre içerisinde herhangi bir darp ve cebir olayı ile karşılaşmadığını, kimsenin kendisini dövmediğini, kimsenin kendisini tehdit etmediğini" söylediği anlaşılmaktadır. Kaldı ki evlendirme işlemi de İlçe merkezinde evlendirme memurluğunda yapılmıştır. Davacının pek yakın ve ağır bir tehlike ile korkutularak evlenmeye razı edildiği hususu kanıtlanamadığı halde yazılı gerekçe ile davanın kabulü doğru görülmemiştir".* (Yayınlanmamış Karar).

47 Dural, Öğüz ve Gümüş, *2021* (n 2) 92, N 497; Demirbaş (n 6) 153; İkizler (n 4) 218; Çelik (n 4) 207.

48 Kılıçoğlu, *Aile Hukuku* (n 8) 74; Erdem, *Aile Hukuku* (n 21) 92; Çelik (n 4) 208.

49 Oğuzoğlu (n 13) 74; Oğuzman ve Dural (n 4) 103; Akıntürk ve Ateş (n 13) 223.

50 Bkz Velidedeoğlu (n 13) 297; Dural, Öğüz ve Gümüş, *2005* (n 2) 91; Akıntürk ve Ateş (n 13) 223; Dural, Öğüz ve Gümüş, *2021* (n 2) 92, N 497.

Korkutmanın ağır olup olmadığının belirlenmesinde evlenmeye razı edilen eşin sübjektif durumu dikkate alınır[51]. Bu bakımdan korkutulanın cinsiyeti, kişiliği, karakteri, yaşı, eğitim ve bilgi düzeyi ve aklî durumu gibi hususlar dikkate alınarak eşe karşı yapılan fiilin ciddi bir tehlike içerip içermediği değerlendirilmelidir. Zira bir korkutma şahsi özellikleri birbirinden farklı olan kişiler üzerinde değişik etkilere yol açabilir.

Bir korkutmanın pek yakın ve ağır bir tehlike içerip içermediği ve bunun evlenmeye razı edilen eşin iradesi üzerinde etkili olup olmadığı hususunda takdir yetkisi hâkime aittir[52]. Hâkim evlenmeye razı edilen sübjektif durumunu da dikkate alarak, korkutmanın pek yakın ve ağır bir tehlike içerip içermediğini ve eşin bunun sonucunda evlenmeye razı olup olmadığını tespit eder.

F. Korkutma Teşkil Eden Fiil İle Evlilik Arasında İlliyet Bağının Bulunması

TMK m 151'in uygulama alanı bulması için, eşin evliliği korkutmanın sonucunda yapmış olması gereklidir. Korkutma olmasa idi, eş evlenmezdi denilebiliyorsa, korkutma ile yapılan evlilik arasında illiyet bağı kurulmuş olmaktadır[53]. Bu sebeple, eş, korkutma olmasaydı dahi evlenecek idiyse, artık korkutmaya dayanarak evliliğin butlanını ileri süremez. Burada illiyet bağı tespit edilirken, korkutulan eşin evliliği korkutmanın sonucunda yapmış olmasının hayatın olağan akışına uygun olup olmaması araştırılmaz. Başka bir deyişle, korkutma fiili ile evliliğin yapılması arasında uygun illiyet bağının bulunması şart değildir; alelade illiyet bağının bulunması TMK m 151'in uygulama alanı bulması açısından yeterlidir. Örneğin, normal bir kişinin etkilenmeyeceği bir korkutmadan aşırı evhamlı birinin etkilenip, evlilik yaptığı durumlarda, söz konusu kişinin evlenmenin butlanını ileri sürmesi mümkündür. Keza korkutmada illiyet bağının varlığının kabulü için, korkutmanın konusunu oluşturan tehlikenin gerçekleşme ihtimalinin evliliğin yapıldığı sırada

[51] Aynı yönde, Tuor, Schnyder, Schmid und Jungo (n 17) 199, N 17; a Marca (n 32) CC Art 107, N 26; Gönensay (n 13) 62; Arsebük (n 13) 646; Belgesay (n 13) 59; Saymen ve Elbir (n 2) 220; Birsen (n 32) 291; Tandoğan (n 9) 62; Öztan, *Aile Hukuku* (n 4) 615-616; Andrea Büchler, 'Zwangsehen in zivilrechtlicher und internationalprivat-rechtlicher Sicht' (2007) (4) FamPra.ch 742. Aksi yöndeki Velidedeoğlu, korkutmanın ağır olup olmadığı belirlenirken korkutulanın sadece sübjektif durumunun esas alınmamasının gerektiğini, bu hususun objektif bakımdan da ele alınmasının şart olduğunu, yani doğru, makul ve orta zekalı bir insana göre de ağır bir korkutmanın bulunduğu durumlarda TMK m 151'in uygulama alanı bulacağını belirtmektedir. Bkz Velidedeoğlu (n 13) 297. Velidedeoğlu ile aynı yönde, Feyzioğlu, Özakman ve Sarıal (n 9) 132; Demirbaş (n 6) 153; İkizler (n 4) 217; Yargıtay 2 HD., 1369/ 1395, 13.03.1967 *"... olaydaki ölüm tehdidinin ciddiyeti, evvelemirde, davacının haline ve sübjektif durumuna göre takdir edilmek gerekir. Öte yandan objektif bakımdan da babanın kızını öldüreceği tehdidi imkansız ve gayrıciddi sayılamaz. Baba kızı üzerinde en fazla nüfuz sahibi kimsedir. Onun kızı üzerindeki baskısının ve bir zaman nişanlılık ilişkisi devam ettiğinden, sonunda evlenmenin tahakkuk etmesini namus davası haline getirerek, namusunu temizlemek taassubu içinde kızını öldürmeğe kalkışabileceğinin gözönünde tutulmaması isabetsizdir. Gerek sübjektif, gerek objektif şartların takdirinde hata edilmiştir"*. (Feyzioğlu, Özakman ve Sarıal (n 9) 133'den naklen).

[52] Götz (n 2) ZGB Art 126, N 3; Oğuzoğlu (n 13) 74; Dural, Öğüz ve Gümüş, *2005* (n 2) 91; Öztan, *Aile Hukuku* (n 4) 616; Dural, Öğüz ve Gümüş, *2021* (n 2) 92, N 497; Demirbaş (n 6) 153; Çelik (n 4) 209.

[53] Götz (n 2) ZGB Art 126, N 8; Tuor, Schnyder, Schmid und Jungo (n 17) 199, N 17; Schwarz (n 9) 116; Gönensay (n 13) 62; Velidedeoğlu (n 13) 298; Feyzioğlu, Özakman ve Sarıal (n 9) 132; Öztan, *Aile Hukuku* (n 4) 616; Akıntürk ve Ateş (n 13) 223; İkizler (n 4) 218; Çelik (n 4) 212.

mevcut olup, devam etmesi de gereklidir[54]. Yapılan evliliğin korkutmanın sonucunda yapıldığını, yani evlilik ile korkutma arasında illiyet bağının bulunduğunu ispat yükü korkutmaya maruz kalan eştedir.

Bazı durumlarda korkutulan, korkutanın istediği kişiyle evlenmemek ve onun baskısından kurtulmak amacıyla korkutma fiiliyle herhangi bir ilgisi bulunmayan bir üçüncü kişiyle evlilik yapmış olabilir. Örneğin, A, B'ye kendisiyle evlenmezse onu öldüreceğini belirtmiş ve bunun üzerine de B, A'nın baskısından kurtulmak amacıyla C ile evlilik yapmış olabilir. İşte bu tür durumlarda korkutulan kanaatimizce sonradan TMK m 151 hükmüne dayanarak yapmış olduğu evliliğin iptalini isteyemez. Çünkü korkutulanın yapmış olduğu evlilik ile korkutma fiili arasında illiyet bağı bulunmamaktadır. Korkutulan maruz kalacağı tehlikeden kurtulmak için, korkutma fiiliyle herhangi bir ilgisi bulunmayan üçüncü bir kişi ile evlilik yapmaktadır. Kaldı ki, korkutulan yapmış olduğu bu evlilik ile korkutanın korkutmada bulunarak ulaşmak istediği hedefin aksine hareket etmekte, yani onun amacını boşa çıkarma düşüncesine sahip bulunmaktadır.

G. Korkutmanın Hukuka Aykırı Olması

TMK m 151 gereğince evliliğin butlanına sebep olan korkutma temelde hukuka aykırı bir nitelik taşımaktadır. Korkutma teşkil eden fiilin konusunu oluşturan tehlike, hukuk düzeninin izin vermediği haksız bir tehlike ise, hukuka aykırılık gerçekleşmektedir[55]. Bu husus özellikle korkutma teşkil eden fiildeki tehlikenin içeriğinin aynı zamanda haksız fiil ve/veya suç teşkil ettiği durumlarda söz konusu olmaktadır. Örneğin, bir kişinin kendisinin veya yakınlarından birinin öldürüleceği, yaralanacağı veya özel görüntülerinin yayılacağı belirtilerek yapılan bir korkutmanın hukuka aykırılığı kuşkusuzdur. Zira bu gibi durumlar hem haksız fiile hem de suça ilişkin unsurları bünyelerinde barındırmaktadır. Nitekim kendisinin veya yakınlarından birinin zarara uğrayacağını düşünerek evlenmek zorunda kalan kişinin özgür iradesiyle hareket ettiğinin kabul edilmesi zaten mümkün değildir.

Bazı durumlarda korkutan bir hakkını veya kanundan doğan bir yetkisini kullanacağını belirterek de (hukuki korkutma) kişiyi evlenmeye razı edebilir[56]. Ancak bu durumun evliliğin butlanının ileri sürülebilmesine sebebiyet vermesi için TBK m 38/ f 2'den farklı olarak bir hak veya kanundan doğan bir yetkisini kullanılacağını belirten korkutanın evlenmeye razı olan eşin zor durumda kalmasından aşırı bir menfaat elde etmiş olması şart değildir[57].

---

54 Tuor, Schnyder, Schmid und Jungo, (n 17) 199, N 17; Dural, Öğüz ve Gümüş, *2005* (n 2) 92; Çelik (n 4) 212.

55 İkizler (n 4) 216.

56 Aynı yönde, Egger, *Familienrecht* (n 2) ZGB Art 126, (N 1); Schwarz (n 9) 116; a Marca (n 32) CC Art 107, N 25; Saymen ve Elbir (n 2) 220; Velidedeoğlu (n 13) 297; Feyzioğlu, Özakman ve Sarıal (n 9) 132; Çelik (n 4) 207. Aksi yönde, Büchler und Brozzo, *1. Auflage* (n 13) ZGB Art 107, N 11.

57 Saymen ve Elbir (n 2) 220; Feyzioğlu, Özakman ve Sarıal (n 9) 132. TBK m 38/ f 2 hakkında kapsamlı bilgi için bkz Köroğlu, *Korkutma* (n 6) 137 vd.

Korkutanın bir hak veya kanundan doğan yetki kullanımının evlenmeye razı edilen eşin veya yakınlarından birinin hayatıyla, sağlığıyla veya namus ve onuruyla ilgili olması gerekmektedir. Nitekim kanun koyucu sadece TMK m 151'de belirtilen kişilik değerlerinden birine yönelik bir tehlikenin bulunduğu durumlarda korkutmanın evliliğin butlanına yol açacağını belirtmiştir. Bununla birlikte belirtmemiz gerekir ki, TMK m 151'de belirtilen değerlerden de kanaatimizce hayat ve sağlıkla ilgili olarak başka bir kişinin bir hak veya kanundan doğan yetki sahibi olması söz konusu değildir[58]. Zira bu iki değer bir kişi açısından olmazsa olmaz temel değerlerdendir. Bu çerçevede bir hakkın veya kanundan doğan yetkinin kullanılacağı belirtilerek yapılan korkutmaların sadece namus ve onurla ilgili olarak yapılabileceğinin kabul edilmesi gerekmektedir[59]. Örneğin, korkutanın korkutulana kendisiyle evlenmezse hakkında suç ihbarında bulunacağını belirttiği durumlarda, suç ihbarı korkutması kişinin namus ve onurunu ilgilendirdiği için, TMK m 151 hükmü uygulama alanı bulabilir.

III. Korkutmanın Sonucu: Nisbi Butlan Davası

A. Genel Olarak

Yukarıda belirtilen şartların bulunması durumunda, korkutma altında yapılan evlilik nisbî butlanla sakat bir evlilik niteliğini taşımaktadır. Ancak her ne kadar korkutma altında yapılan evlilik nisbî butlanla sakat olsa da kendiliğinden hükümsüz olmamaktadır. Nisbî butlanla sakat olan bir evlilik TMK m 156 gereğince iptal kararı verilinceye kadar geçerli bir evliliğin bütün sonuçlarını doğurmaktadır. Bu kapsamda evliliğin hükümsüzlüğünün sağlanması için nisbî butlan davasının açılması gerekmektedir.

Korkutma sebebiyle açılacak olan nisbî butlan davasında TMK m 160 gereğince yetki ve yargılama usulü bakımından boşanmaya ilişkin düzenlemeler kıyasen uygulama alanı bulur. Buna göre TMK m 160'ın yapmış olduğu göndermenin sonucunda korkutma sebebiyle açılacak olan nisbi butlan davasında yetkili mahkeme TMK m 168'e göre, eşlerden birinin yerleşim yeri veya davanın açılmasından önce son altı aydır birlikte oturdukları yer mahkemesidir. Görevli mahkeme ise 4782 sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun'un 4. maddesine göre aile mahkemeleridir.

Aşağıda korkutma açısından özellik arz eden hususlar dikkate alınarak nisbî butlan davası ile ilgili temel bilgilere yer verilmiştir.

[58] Demirbaş (n 6) 154.

[59] Aynı yönde, Demirbaş (n 6) 154. Aksi yönde, Götz (n 2) ZGB Art 126, N 5.

B. Nisbî Butlan Davasının Hukuki Niteliği

Korkutma altında yapılan evliliğin iptali amacıyla açılan nisbî butlan davası hukuki niteliği itibariyle bozucu yenilik doğuran bir dava, mahkeme tarafından verilen karar da yenilik doğuran bir karardır[60]. Çünkü açılan bu davanın sonucunda evlilik sona ermektedir.

C. Nisbî Butlan Davasının Tarafları

Korkutma sebebiyle açılacak olan nisbî butlan davasının davacısı korkutma teşkil eden fiile maruz kalan eştir.

Bazı durumlarda korkutmaya maruz kalan eş henüz dava açmadan önce ölmüş olabilir. Bu gibi durumlarda, dava açma hakkı korkutmaya maruz kalan eşin mirasçılarına geçmez. Çünkü nisbî butlan davası açma hakkı kişiye sıkı sıkıya bağlı haklardandır. Ancak istisnai olarak aşağıda da açıkladığımız üzere, korkutmaya maruz kalan eş ölmeden önce evliliğin iptali amacıyla dava açmış ise, mirasçılar açılmış olan bu davayı sürdürmesi mümkündür (TMK m 159/ c 1-2).

Korkutma teşkil eden fiilin üçüncü bir kişi tarafından gerçekleştirilip, diğer eşin bu konuda herhangi bir bilgisinin olmadığı durumlarda, onun tarafından nisbi butlan davası açılmak istenebilir. Bununla birlikte Kanun koyucu TMK m 151'de açık bir şekilde evliliğin butlanını isteme hakkını sadece korkutmaya maruz kalan eşe tanımıştır. Bu sebeple korkutma teşkil eden fiille herhangi bir bağlantısı bulunmayıp, korkutma teşkil eden fiile maruz kalmamış olan diğer eşin evliliğin butlanı amacıyla dava açma imkânı bulunmamaktadır[61].

Korkutma sebebiyle açılacak olan nisbî butlan davasının davalısı ise, üzerinde korkutan sıfatını taşıyıp taşımadığına bakılmaksızın diğer eştir.

D. Nisbi Butlan Davasının Açılabileceği Süre

Kanun koyucu korkutmaya dayalı nisbi butlan davasının açılabilmesini hak

---

[60] Götz (n 2) Vorbem zum ZGB Art 120-136, N 9; Lanz Müller, *2. Auflage* (n 21) ZGB Art 109, N 1; Velidedeoğlu (n 13) 299; Dural, Öğüz ve Gümüş, *2005* (n 2) 92; Akıntürk ve Ateş (n 13) 230; Dural, Öğüz ve Gümüş, *2021* (n 2) 93, N 499; Çelik (n 4) 252; Ergun Önen, *İnşaî Dava* (1. Bası Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları 1981) 69; Rukiye Feray Durmuş, *Yenilik Doğuran Davalar* (1. Bası On İki Levha Yayıncılık 2021) 75; Yargıtay HGK, 7-695/ 673, 02.11.2011 *"Gerek mutlak butlan, gerekse nispi butlan davaları hukuki nitelikleri itibariyle bir "tespit davası" değil, "bozucu yenilik doğuran dava"lardır. Zira batıl evlenme, davanın sonunda verilecek kararla ileriye etkili olarak sonuç doğuracak şekilde iptal edilmektedir. Batıl bir evlenmenin ortadan kaldırılması için açılması şart olan "butlan davası" sonunda hakimin, evliliğin ortadan kaldırılması konusunda verdiği karara "iptal kararı" denilir ki, bu karar da hukuki niteliği itibariyle "yenilik doğuran karar"dır. Butlan davasında davacı, mahkemeden dava konusu evlenmenin batıl olduğunu ve bu sebeple ortadan kaldırılması gerektiğini talep eder. Bu açıdan mutlak veya nispi butlan davalarında davacı tarafından talep edilen husus mevcut bir hukuki durumun ortadan kaldırılmasıdır (TMK'nun 156.maddesi). Öteki deyişle, butlan davası sonunda hakimin vereceği "yenilik doğuran iptal kararı" ile, her ne kadar geçersiz de (batıl da) olsa mevcut olan bir evlenme işlemi ve evlilik ilişkisi sona ermekte; var olan bir hukuki durum ortadan kalkmaktadır. Bu yönüyle hakimin iptal kararı "bozucu yenilik doğuran" bir karar niteliğindedir." (www.kazanci.com.tr, Erişim tarihi 02. Temmuz 2021).*

[61] İkizler (n 4) 242.

düşürücü süreye tabi tutmuştur. Bu sebeple zamanaşımından farklı olarak bu sürenin durması veya kesilmesi gibi bir durum söz konusu olmamaktadır. Dava açıldığında bu süreler hâkim tarafından kendiliğinden (re'sen) göz önünde bulundurulur[62].

TMK m 152'ye göre butlan davası açma hakkı, korkutmaya maruz kalan eş açısından korkutmanın etkisinin ortadan kalktığı tarihten başlayarak altı ay ve her halükarda evlenmenin üzerinden beş yıl geçmekle düşmektedir.

Korkutulan eş için korkutmanın etkisinin ortadan kalktığı, dolayısıyla da altı aylık sürenin işlemeye başladığı an, onun açısından korkutmanın etkisinin kaybolup, korkutanın yarattığı korkutma sebebiyle zarar görebilme yönünde artık endişe duymadığı ve kendisini psikolojik açıdan güven içinde hissettiği andır[63]. Bu bakımdan korkutmanın etkisinin ortadan kalktığı tarih olarak, korkutulan eşin korkutmanın etkisinin kendisi açısından ortadan kalktığını belirttiği tarih dikkate alınır. Ancak diğer eşin korkutulan eşin belirttiğinin aksini, yani korkutmanın etkisinin ortadan kalktığı tarihin başka bir tarih olduğunu, dolayısıyla da nisbî butlan davasının açılabileceği sürenin dolduğunu ispatlaması mümkündür. Bu takdirde açılan davanın altı aylık sürenin aşımı sebebiyle reddi gerekir.

TMK m 152'de belirtilen beş yıllık süre ise azami süre olup, evliliğin yapıldığı andan itibaren işlemeye başlar. Bu çerçevede korkutmaya maruz kalan eş, altı aylık sürenin işlemeye başlayıp başlamaması fark etmeksizin beş yıllık sürenin dolmasıyla birlikte artık evliliğin butlanı amacıyla dava açamaz ve evlilik sürekli bir geçerlilik kazanır[64].

Korkutulan eş TMK m 152'de belirtilen süreler olmadan önce, açık veya örtülü (zımni) bir şekilde yapmış olduğu evliliğe onay verebilir[65]. Korkutulan eşin evliliğe onay verme yönünde açık veya örtülü bir tercihte bulunduğu durumlarda, korkutmaya dayalı irade bozukluğu durumu giderilmekte ve butlan davası açma hakkı ortadan kalkmaktadır. Yine korkutulan eş, korkutmaya dayalı nisbi butlan davasını açtıktan sonra da davadan feragat etmek isteyebilir. Kanaatimizce korkutulan eşin davadan feragat etmesine herhangi bir hukuki engel bulunmamaktadır[66]. Çünkü bu dava kamu düzenine ilişkin bir dava olmayıp, korkutulan eş ile diğer eşi ilgilendiren bir davadır[67]. Bu takdirde, hâkim, önüne gelen somut olayın bütün özelliklerini göz önünde bulundurarak, vicdani kanaatine göre korkutulan eşin gerçekten davadan feragatinin bulunup bulunmadığını belirler ve buna göre karar verir[68].

62 Büchler und Brozzo, *1. Auflage* (n 13) ZGB Art 108, N 1.

63 Büchler und Brozzo, *1. Auflage* (n 13) ZGB Art 108, N 2.

64 Köprülü ve Kaneti (n 15) 108; Ümit Gezder, *Türk Medeni Hukuku, Başlangıç-Kişiler-Aile Hukuku, Soruları ve Cevapları, Cilt I* (1. Bası Beta Yayınevi 2014) 90.

65 Egger, *Familienrecht* (n 2) ZGB Art 127, N 5; Büchler und Brozzo, *1. Auflage* (n 13) ZGB Art 108, N 1; Velidedeoğlu (n 13) 303; Köprülü ve Kaneti (n 15) 108; Çelik (n 4) 295 vd.

66 Aynı yönde, Oğuzman ve Dural (n 4) 104; Çelik (n 4) 295-296.

67 Çelik (n 4) 296.

68 Hatemi ve Serozan (n 4) 163; Çelik (n 4) 297.

E. Nisbi Butlan Davasının Sonuçları

1. Genel Olarak

Mahkeme tarafından evliliğin korkutma sebebiyle butlanına karar verilmesiyle birlikte, evlilik ileriye etkili bir şekilde (ex nunc) sona erer. Bu takdirde korkutma altında yapılan evlilik, hâkimin butlan kararına kadar geçerli bir evliliğin tüm sonuçlarını doğurur (TMK m 156).

2. Eşler Açısından Sonuçları

Mahkeme tarafından korkutma sebebiyle evliliğin butlanına karar verilmesi sonucunda evlilik sona ereceği için eşler tekrar evlenebilirler[69]. Ancak kayın hısımlığına dayalı evlenme engeli eşler açısından uygulama alanı bulmaya devam etmektedir[70]. Zira evliliğin her ne kadar butlanına karar verilmiş olsa da eşler arasındaki kayın hısımlığı ortadan kalkmamaktadır (TMK m 129/ b 2). Bu konuda eşlerden birinin korkutan sıfatını üzerinde taşıyor olmasının da önemi bulunmamaktadır. Yani korkutma teşkil eden fiilde bulunan diğer eş, evliliğin butlanına rağmen eşinin kan hısımlarının kayın hısımı olmaya devam etmektedir[71].

TMK m 158/ f 1'de evlenmenin butlanına karar verilmesine bağlı olarak, evlenirken iyiniyetli olan eşin bu evlenme ile kazanmış olduğu kişisel durumunu koruyacağı belirtilmiştir. Örneğin, evlenirken iyiniyetli olan eş, evlenmeyle kazandığı erginliğini (TMK m 11/ f 2), butlan kararından sonra da korumaya devam etmektedir. Buna karşılık iyiniyetli olmayan eş ise, butlan kararı ile birlikte, evlenme sonucu kazanmış olduğu erginliğini kaybetmektedir. Kanun koyucunun TMK m 158/ f 1'de iyiniyet ile kastettiği şey, eşin evlenirken butlan sebebini bilmemesi veya gerekli özeni göstermesine rağmen öğrenememiş olmasıdır[72]. Bu düzenlemeyi korkutma açısından ele alacak olursak, bir kere korkutma teşkil eden fiile maruz kalarak istemediği bir evliliği yapmak zorunda kalan eşin korkutmayı bilmemesi gibi bir durum söz konusu değildir[73]. Korkutulan eş korkutmaya maruz kaldığını zaten bilerek ve bunu kabullenerek istemediği bir evliliği yapmayı kabul etmektedir. Bu sebeple doktrinde İkizler'in de isabetli olarak belirttiği üzere[74], TMK m 158/ f 1 hükmü korkutulan

---

[69] Oğuzoğlu (n 13) 42; Velidedeoğlu (n 13) 306; Saymen ve Elbir (n 2) 231; Dural, Öğüz ve Gümüş, *2021* (n 2) 98, N 531; Akıntürk ve Ateş (n 13) 231; Çelik (n 4) 315; Aytekin Ataay, 'Evliliğin Hükümsüzlüğünün Sonuçları' *Prof. Dr. İlhan Postacıoğlu'na Armağan* (İstanbul Üniversitesi Yayınları 1990) 58.

[70] Götz (n 2) ZGB Art 134, N 8; Ataay (n 69) 55; Dural, Öğüz ve Gümüş, *2005* (n 2) 97; Akıntürk ve Ateş (n 13) 231; Dural, Öğüz ve Gümüş, *2021* (n 2) 98, N 531; Doğan ve Okur (n 4) 60-61; Çelik (n 4) 316.

[71] Oğuzoğlu (n 13) 42; Saymen ve Elbir (n 2) 231; Ataay (n 69) 55; Tekinay (n 4) 170; Doğan ve Okur (n 4) 60-61; Çelik (n 4) 316; Ömer Çınar, 'Hısımlıktan Doğan Evlenme Engeli ve Sonuçları', in Ömer Teoman (ed), *Prof. Dr. Hüseyin Hatemi'ye Armağan, I. Cilt* (Vedat Kitapçılık 2019) 523.

[72] Köprülü ve Kaneti (n 15) 109; Dural, Öğüz ve Gümüş, *2005* (n 2) 98; Akıntürk ve Ateş (n 13) 231; Dural, Öğüz ve Gümüş, *2021* (n 2) 99, N 534. Bu konuda bkz Öztan 'Batıl Evlenmeler' (n 1) 199 vd, özellikle 201.

[73] Kılıçoğlu, *Aile Hukuku* (n 8) 79; İkizler (n 4) 248.

[74] İkizler (n 4) 248-249.

eş açısından onun iyiniyetli olduğuna bakılmaksızın uygulama alanı bulmalıdır. Aksi durumda, Kanun koyucunun TMK m 158/ f 1'e yer vermekteki amacına aykırı bir çözüme ulaşılmış olur. Diğer eş açısından ise, diğer eşin üzerinde aynı zamanda korkutan sıfatını taşıdığı durumlarda, TMK m 158/ f 1 hükmünün uygulama alanı bulmayacağında herhangi bir tereddüt bulunmamaktadır. Nitekim onun evlenmek amacıyla korkutmada bulunması kötüniyetli olduğunu apaçık bir şekilde göstermektedir. Bununla birlikte diğer eşin üzerinde korkutan sıfatını taşımadığı, yani korkutanın üçüncü kişi olduğu durumlarda, diğer eş ile ilgili olarak TMK m 158/ f 1 hükmünün uygulama alanı bulması için onun lehine korkutma teşkil eden bir fiilde bulunulduğundan haberdar olmaması, bu durumu bilmemesi veya gerekli özeni göstermesine rağmen öğrenememiş olması gerekmektedir.

TMK m 158/ f 2'de ise evliliğin butlanı ile birlikte eşler arasındaki mal rejiminin tasfiyesinde, tazminat, nafaka ve soyadı hususlarında boşanmaya ilişkin hükümlerin uygulanacağı ifade edilmiştir[75]. Çünkü butlan halinde bile eşler arasında evlilik meydana gelmektedir ve hakim kararına kadar geçerli bir evliliğin bütün sonuçlarını doğurmaktadır (TMK m 156). TMK m 158/ f 2'de belirtilen kurumlara ilişkin düzenlemeler korkutmaya dayalı evliliğin nisbi butlanında kıyasen uygulama alanı bulmaktadır[76].

TMK m 158/ f 2'de mal rejiminin tasfiyesi konusunda boşanmaya ilişkin hükümlere yollamada bulunulması kanaatimizce isabetli olmamıştır[77]. Zira Kanun koyucu iptal sonucu sona eren evliliklerde mal rejiminin tasfiyesi ile ilgili özel düzenlemelere TMK m 214/ b 2, m 225/ f 2, m 238, m 247/ f 2, m 254, m 271/ f 2 ve m 277/ f 1'de zaten açık bir şekilde yer vermiştir. Ancak burada belirtebiliriz ki, mahkemece evliliğin butlan sebebiyle iptaline karar verilmesi halinde, eşler arasındaki mal rejimi dava tarihinden geçerli olmak üzere sona ermektedir (Bkz TMK m 225/ f 2, 247/f 2, 271/ f 2)[78].

Boşanmada tazminat TMK m 174'te düzenlenmiş olup, ilgili maddede mevcut veya beklenen menfaatleri boşanma yüzünden zedelenen kusursuz veya daha az kusurlu

---

[75] Yargıtay 2 HD., 2665/ 3562, 22.03.2004 *"Davalının ev kadını olup, evlenmenin iptali halinde de boşanmaya ilişkin hükümlerin uygulanması gerektiğinden Türk Medeni Kanununun 158, 175. maddesi koşulları oluşmuştur. Kadın için uygun yoksulluk nafakası takdiri gerekirken, talebin yoksulluk nafakası yönünden de reddi bozmayı gerektirmiştir."* (www.kazanci.com.tr, Erişim Tarihi 10 Mart 2022). Yargıtay 2 HD, 7222/ 11781, 26.04.2013 (Ömer Uğur Gençcan, *4721 sayılı Türk Medeni Kanunu Yorumu, 1. Cilt (Madde 1-184)* (1. Bası Yetkin Yayınevi 2021) 1045). Öztan TMK m 158/ f 2'de yapılan saymanın sınırlayıcı olmadığını, örnek olarak verildiğini belirtmektedir. Bkz Öztan, *Aile Hukuku* (n 4) 633.

[76] Öztan, *Aile Hukuku* (n 4) 633. TMK m 158/ f 2'nin açık düzenlemesine rağmen evliliğin butlan sebebiyle iptaline karar verilmesi durumunda TMK m 174/ f 1 kapsamında maddi tazminat istenemeyeceği yönünde bkz, Ilgın Biçer Yener, *Boşanmada Maddi Tazminat* (1. Bası Seçkin Yayınevi 2020) 88.

[77] Benzer yönde, İkizler (n 4) 251.

[78] Bu konuda bilgi için bkz Emre Köroğlu, 'Edinilmiş Mallara Katılma Rejimini Sona Erdiren Sebepler ve Bu Mal Rejiminin Sona Erme Anı', (2016) 11 (1) ERÜHFD 240 vd.; Şebnem Akipek Öcal, 'Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi, Sona Erdiren Haller ve Sona Erme Anı', (2019) 1 (1) ERÜHFSD 467-468; Oğuz Sadık Aydos, 'Paylaşmalı Mal Ayrılığında Tasfiye', (2019) 1 (1) ERÜHFSD 488; Ayşegül Kaya, *Mal Ortaklığı Rejiminin Sona Ermesi ve Tasfiyesi* (1. Bası Adalet Yayınevi 2021) 105-106, 112.

tarafın, kusurlu taraftan uygun bir maddî tazminat isteyebileceği (f 1), yine boşanmaya sebep olan olaylar yüzünden kişilik hakkı saldırıya uğrayan tarafın, kusurlu olan diğer taraftan manevî tazminat olarak uygun miktarda bir para ödenmesini isteyebileceği (f 2) belirtilmiştir. Ancak TMK m 174 kapsamında tazminata hükmedilebilmesi için ilgili eşin talebinin bulunması şarttır. Talep olmaksızın hâkim tarafından re'sen tazminata hükmedilemez. TMK m 174 hükmünü konumuz açısından ele alacak olursak, evliliğin butlanında maddi ve/ veya manevi tazminata hükmedilmesinde temel hareket noktasını kusur oluşturmaktadır (TMK m 174 kıyasen)[79]. Butlanda kusur, evliliğe kasten veya ihmal ile sebebiyet verilmesi sonucunda ortaya çıkmaktadır[80]. Başka bir deyişle, evliliğin iptaline bağlı olarak tazminat talep edilmesi halinde, mahkeme tarafından davalı eşin evliliğin butlanına yol açan sebebi bilip bilmediğine veya gerekli özeni gösterip göstermediğine, kısacası kötüniyetli olup olmadığına bakılacaktır[81]. Bu konuyu korkutma açısından değerlendirecek olursak, korkutmada evliliğin iptaline korkutanın korkutma teşkil eden fiili sebebiyet verdiğinden, maddi ve/ veya manevi tazminat talep edecek olan kişi aslında sadece korkutulan eş olabilir. Zira korkutma hukuka aykırı bir fiil niteliğini taşıdığı için temelde haksız fiil teşkil etmektedir. Evliliğin iptaline bağlı olarak ortaya çıkan tazminat taleplerinin temelinde de bunların aslında iptal sonucunda uğranılan zararların giderilmesine yönelik bir tazminat talebi olarak görülmesi yatmaktadır[82]. Korkutulan eşin maddi ve/ veya manevi tazminat talep edebilmesi için diğer eşin korkutan sıfatını üzerinde taşıyor veya üçüncü kişi korkutan olmakla birlikte diğer eşin bu durumu biliyor veya gerekli özeni gösterdiği takdirde bilebilecek durumda olması gerekmektedir[83]. Aksi takdirde, diğer eşin evliliğin butlanla sakat olarak meydana gelmesinde herhangi bir kusuru bulunmadığından ondan tazminat istenemez[84].

---

79 Öztan, *Aile Hukuku* (n 4) 802. İsviçre Medeni Kanunu'nda (ZGB) yapılan 01.01.2000 tarihli boşanma hukuku revizyonuyla birlikte tazminatla ilgili olarak TMK m 174'ün karşılığını oluşturan ZGB Art 151 hükmü yürürlükten kaldırılmıştır. Bu bakımdan İsviçre hukukunda boşanmada tazminat artık İsviçre Borçlar Kanunu'nun (OR) genel hükümlerine göre belirlenmektedir. Bkz Cyril Hegnauer und Peter Breitschmid, *Grundriss des Eherechts* (4. Auflage Stämpfli Verlag 2000) 88 f.
Kılıçoğlu, İsviçre'deki çözüm tarzının benimsenerek TMK m 174'ün kanundan çıkartılmasının daha isabetli olacağını ve boşanmaya dayalı maddi ve manevi tazminat taleplerinde TBK m 49 vd.'nın uygulama alanı bulmasının gerektiğini belirtmektedir. Zira boşanmaya dayalı maddi ve manevi tazminat talebi, hukuki niteliği itibariyle bir haksız fiil tazminatı teşkil etmektedir. Bkz. Ahmet M. Kılıçoğlu, *Medeni Kanun'umuzun Aile-Eşya-Miras Hukukuna Getirdiği Yenilikler* (3. Bası Turhan Kitabevi 2014) 18.
Ceylan ise, Türk Borçlar Kanunu'nun genel hükümlerinde düzenlenen maddi tazminat hükümlerinin boşanmadaki hukuki sorunların çözümünde yetersiz kalacağını, boşanmada maddi tazminatın özel bir hüküm olarak yer almasının gerektiğini, boşanmadaki maddi tazminatla TBK m 49 vd.'da düzenlenen haksız fiilden kaynaklanan tazminatın özellikleri açısından farklı olduğunu, TMK m 174'teki maddi tazminatın aile hukukuna özgü bir tazminat niteliğini taşıdığını ifade etmektedir. Bkz Ebru Ceylan, *Türk ve İsviçre Hukukunda Boşanmanın Hukuki Sonuçları* (1. Bası Galatasaray Üniversitesi Yayınları 2006) 73-74.

80 İkizler (n 4) 251.

81 Öztan, Aile Hukuku (n 4) 633; İkizler (n 4) 251.

82 Bkz Ingeborg Schwenzer und Roland Fankhauser, *FamKomm, Scheidung, Band I: ZGB* (3. Auflage Stämpfli Verlag AG 2017) Vorbem Zu Art 125-132, N 3; BGE 117 II 519, 521 f..

83 İkizler (n 4) 252; Çelik (n 4) 336.

84 Çelik (n 4) 334. Ayrıca bkz Yargıtay 2 HD., 14371/ 16602, 08.09.2014 (www.lexpera.com.tr, Erişim Tarihi 10 Mart 2022). Bu ihtimalde korkutulan eş üçüncü kişiden TBK m 49 vd hükümlere göre tazminat isteyebilir. Bkz İkizler (n 4) 252; Çelik (n 4) 336. TBK m 49 vd çerçevesinde tazminat talebi ile ilgili olarak bkz Köroğlu, *Korkutma* (n 6) 264 vd.

Boşanmada yoksulluk nafakası m 175'te düzenlenmiştir. Maddeye göre, boşanma yüzünden yoksulluğa düşecek taraf, kusuru daha ağır olmamak koşuluyla geçimi için diğer taraftan malî gücü oranında süresiz olarak nafaka isteyebilir (f 1). Nafaka yükümlüsünün kusuru aranmaz (f 2)[85]. Kanun koyucu, bu düzenlemenin birinci fıkrası ile aslında kusuruyla boşanmaya sebebiyet veren tarafın yoksulluk nafakası talep edemeyeceğini, ikinci fıkrası ile ise, kusura dayanmayan boşanmalarda nafaka yükümlüsünün kusurunun aranmayacağını kast etmek istemiştir. Nitekim Türk Medeni Kanunu'nda kusura dayanmayan boşanma sebeplerine de yer verilmiştir. Örneğin akıl hastalığına (TMK m 165) ve evlilik birliğinin temelinden sarsılmasına dayanan (TMK m 166/ f 1-2) boşanma davalarının açılabilmesi kusur şartına tabi değildir. TMK m 175 kapsamında nafakaya karar verilmesinde tıpkı tazminatta olduğu gibi ilgili eşin talebinin bulunması aranır. Eşin talebi bulunmadığı takdirde hâkim re'sen nafaka verilmesine karar veremez. TMK m 175 hükmünü kıyasen uygulayacak olursak, korkutmada korkutulan eş, iptal sebebiyle yoksulluğa düşecek ise diğer eşin üzerinde korkutan sıfatını taşıyıp taşımadığına bakılmaksızın ondan nafaka talep edilmektedir. Keza diğer eş de korkutma teşkil eden fiilin üçüncü bir kişi tarafından gerçekleştirildiği ve onun bu konuda bilgisinin bulunmadığı durumlarda korkutulan eşten nafaka isteyebilir. Çünkü Kanun koyucu maddi ve manevi tazminattan farklı olarak nafaka ödenmesi için nafaka yükümlüsünün kusurlu olmasını şart olarak aramamaktadır[86]. Buna karşılık diğer eş üzerinde korkutan sıfatını taşıyor ise, onun korkutarak evlenmeye razı etmiş olduğu eşinden nafaka istemesi mümkün değildir. Zira korkutmaya dayalı nisbi butlanla sakat olan evliliğin yapılmasına kötüniyetli olarak kendisi sebep olduğu için kusurludur[87].

Kadının soyadı ile ilgili olarak TMK m 173/ f 2'de kadının, boşandığı kocasının soyadını kullanmakta menfaati bulunduğu ve bunun kocaya bir zarar vermeyeceği ispatlanırsa, istemi üzerine hâkimin, kocasının soyadını taşımasına izin vereceği düzenlenmiştir. Evliliğin korkutma sebebiyle butlanına karar verildiği durumlarda, korkutmaya maruz kalan eş kadın ise, onun butlana rağmen eşinin soyadını kullanmasına izin verilmesini talep edebileceğinde herhangi bir tereddüt bulunmamaktadır. Böyle bir durumda hâkim tarafından şartları da varsa korkutulanın,

---

85 İsviçre Medeni Kanunu'nda (ZGB) yapılan 01.01.2000 tarihli boşanma hukuku revizyonuyla birlikte nafakaya ilişkin ZGB Art 152'nin yerine ZGB Art 125 hükmü kabul edilmiştir. Yeni hükümle birlikte kusur ilkesi kaldırılmış ve bunun yerine öz ekonomik sorumluluk ilkesi (clean break Prinzip) benimsenmiştir. Bu konuda bkz Schwenzer und Fankhauser (82) Vorbem Zu Art 125-132, N 5-6; Ingeborg Schwenzer, 'Das clean break - Prinzip im nachehelichen Vermögensrecht' (2000) (4) FamPra.ch 610 f.; BGE 127 III 136; BGE 141 III 465, 468 f; BGE 134 III 145, 146 f..
Doktrinde Öztan, Türk Medeni Kanunu'nda eşlerin eşitliği ilkesinin kabul edilmesi sebebiyle nafaka ile ilgili olarak "objektif zamana uygun yorum" metodundan yararlanılmasının gerektiğini ve tıpkı İsviçre hukukunda olduğu gibi eşin kendi çalışma imkânlarını kullanmasına rağmen ihtiyaçlarını karşılayamamasının, yani belirli bir hayat standardına ulaşamamasının esas alınmasının daha uygun olacağını belirtmektedir. Bu bakımdan Öztan'a göre burada önemli olan husus kusur olmayıp, eşin boşanmadan sonra çalışma imkânının bulunmamasıdır. Bkz Öztan, *Aile Hukuku* (n 4) 803.

86 İkizler (n 4) 252; Ayrıca bkz Öztan, 'Batıl Evlenmeler' (n 1) 205; Çelik (n 4) 330; Dural, Öğüz ve Gümüş, *2021* (n 2) 156, N 800; Yargıtay 2 HD, 3653/ 5984, 31.03.2009 *"Toplanan delillerden, davalı-karşı davacı kadının herhangi bir işi ve gelirinin olmadığı, evliliğin iptali ile yoksulluğa düşeceği anlaşılmaktadır. Nafaka yükümlüsünün kusuru aranmaz."* (Gençcan (n 75) 1048'den naklen).

87 Öztan, 'Batıl Evlenmeler' (n 1) 205.

eşinin soyadını kullanmasına izin verebilecektir. Buna karşılık korkutma teşkil eden fiilde bulunan kişinin kadın olduğu durumlarda, onun eşinin soyadını kullanmasına izin verilmesini talep edip edemeyeceğinin ele alınması gerekmektedir. Kanaatimizce bu ihtimalde korkutan sıfatını üzerinde taşıyan kadın eşin, evliliğin butlanı kararından sonra eşin soyadını taşımaya devam etmesine izin verilmesini istemesinde herhangi bir hukuki engel bulunmamaktadır. Çünkü TMK m 173/ f. 2 hükmü talepte bulunan eşin nafakada olduğu gibi kusurlu olmamasını veya daha az kusurlu olmasını şart olarak aramamıştır[88].

İptal kararı ile birlikte eşler, eş olmaları sebebiyle birbirlerine karşı olan yasal mirasçılık sıfatlarını kaybederler. Ancak korkutulan eş henüz butlan davası açmadan önce ölmüş olabilir. Bu hususta iki ihtimal bulunmaktadır. İlk olarak, korkutulan eş, korkutmanın etkisi halen devam ederken ölmüş olabilir. İkinci olarak ise, korkutmanın etkisi ortadan kalkmış olmakla birlikte korkutulan eş henüz TMK m 152'de belirtilen süreler içerisinde dava açamadan ölmüş olabilir[89]. İşte bu tür durumlarda evlenmenin butlanını dava etme hakkı korkutulanın mirasçılarına geçmez[90]. Çünkü bu konuda TMK m 159 hükmü çok açık bir düzenleme içermektedir. Mirasçılar sadece korkutulan eşin ölmeden açmış olduğu davayı sürdürebilirler[91]. Mirasçıların korkutulan eşin mirasçılarının devam ettikleri davanın sonucunda mahkeme tarafından artık evliliğin butlanına karar verilemez. Zira evlilik korkutulanın ölümü sebebiyle sona ermiş olup, böyle bir evliliğin butlanından bahsedilemez[92]. Burada korkutulan eşin mirasçılarının yapacağı şey, sağ kalan eşin iyiniyetli olmadığını ispat etmekten ibarettir[93]. Nitekim devam edilen dava sonucunda evlenme sırasında iyiniyetli olmadığı tespit edilen sağ kalan eş, yasal mirasçı olamayacağı gibi, daha önce yapılmış olan ölüme bağlı tasarruflarla kendisine sağlanan hakları da kaybeder (TMK m 159 - c 3). Sağ kalan eşin iyiniyetli olmaması korkutma teşkil eden fiili bizzat gerçekleştirerek korkutan sıfatını üzerinde taşıdığı veya üçüncü kişinin korkutmasını bildiği durumlarda söz konusu olmaktadır[94].

3. Çocuklar Açısından Sonuçları

Mahkemece korkutma sebebiyle butlanına karar verilen evlilikten doğan çocuklar evlilik içinde doğmuş olarak kabul edilirler. Anne veya babanın iyiniyetli veya

88 Aynı yönde, Öztan, 'Batıl Evlenmeler' (n 1) s. 202. Çelik, butlan hususunda kusurlu olan, yani evliliğin butlan ile sonuçlanmasında katkısı olan ya da bu durumu bilen eşin, TMK m 158/ f 1 dolayısıyla böyle bir hakkının olmaması ve eşinin soyadını kullanamaması gerektiğini belirtmektedir. Bkz Çelik (n 4) 343.

89 Hatemi ve Serozan (n 4) 156.

90 Korkutulan eşin, korkutmanın etkisi devam ederken öldüğü durumlarda, onun mirasçılarına nisbi butlan davası açma hakkının tanınmasının veya onun terekesinden korkutan eşin bir şey alamayacağının belirtilmesinin yerinde olacağı yönünde, Hatemi (n 8) 80, N 310.

91 Aynı yönde, Çelik (n 4) 267-268.

92 Kılıçoğlu, *Yenilikler* (n 79) 10.

93 Kılıçoğlu, *Yenilikler* (n 79) 10.

94 Demirbaş (n 6) 155.

kötüniyetli olması bu hususta önem taşımaz (TMK m 157/ f 1). Butlanla sakat bir evlilikten doğan çocuklar ile butlanla sakat olmayan evlilikten doğan çocuklar aynı haklara sahiptirler[95]. Buna göre evlilik devam ederken veya butlan kararının kesinleşmesinden itibaren üç yüz gün çerisinde doğan çocukların babası, korkutma ile batıl evlilikteki kocadır (TMK m 285/ f 1).

Evliliğin korkutma sebebiyle butlanı kararı üzerine, çocuklar ile ana ve baba arasındaki ilişkilere boşanmaya ilişkin hükümler uygulanır (TMK m 157/ f 2). Boşanma sonucu çocuklar ile ana ve baba arasındaki ilişkilerle ilgili hüküm TMK m 182'de yer almaktadır. Maddeye göre *"Mahkeme boşanma veya ayrılığa karar verirken, olanak bulundukça ana ve babayı dinledikten ve çocuk vesayet altında ise vasinin ve vesayet makamının düşüncesini aldıktan sonra, ana ve babanın haklarını ve çocuk ile olan kişisel ilişkilerini düzenler/ Velâyetin kullanılması kendisine verilmeyen eşin çocuk ile kişisel ilişkisinin düzenlenmesinde, çocuğun özellikle sağlık, eğitim ve ahlâk bakımından yararları esas tutulur. Bu eş, çocuğun bakım ve eğitim giderlerine gücü oranında katılmak zorundadır./ Hâkim, istem hâlinde irat biçiminde ödenmesine karar verilen bu giderlerin gelecek yıllarda tarafların sosyal ve ekonomik durumlarına göre ne miktarda ödeneceğini karara bağlayabilir"*. Görüldüğü üzere çocuklar ile ilişki kurulmasında eşlerin kusurunun rolü bulunmamaktadır. Burada belirleyici olan tek husus çocukların menfaatidir[96]. Bu sebeple üzerinde korkutan sıfatını taşıyan eş, her ne kadar evliliğin butlanla sakat olmasında kusurlu olsa da çocuklarıyla kişisel ilişki kurabilecek, hatta şartları varsa onların velayetini dahi alabilecektir[97].

Eşler arasındaki evliliğin butlan kararı ile sona ermiş olması, onların çocuklarının bakım masraflarına katılma yükümlülüklerini de ortadan kaldırmamaktadır. Çocukları yanında kalmayan ebeveyn evliliğin butlan kararı sonucu sona ermesine bağlı olarak iştirak nafakası ödemekle yükümlü tutulabilecektir. Bu nafakanın belirlenmesinde çocukların ihtiyaçları ile eşlerin mali güçleri dikkate alınmaktadır. Buna göre çocukların korkutan eşin yanında bulunup, korkutulan eşin mali gücünün iyi olduğu durumlarda, korkutulan eş çocukları için korkutan eşe iştirak nafakası ödemek zorunda kalabilecektir.

IV. Korkutma İlgili Olarak İsviçre Hukukunda Yaşanan Son Gelişme ve Bunun Türk Hukuku Açısından Değerlendirilmesi

1. Genel Olarak

İsviçre Medeni Kanunu, Türk Medeni Kanunu'nun kaynağını teşkil ettiği için Türk öğretisi ile uygulamasında son derece önemli bir yere sahiptir. Zira ileride Türk

95 Götz (n 2) ZGB Art 133, N 3; Öztan, *Aile Hukuku* (n 4) 636.

96 Dural, Öğüz ve Gümüş, *2005* (n 2) 142; Dural, Öğüz ve Gümüş, *2021* (n 2) 145, N 753.

97 Dural, Öğüz ve Gümüş, *2005* (n 2) 141, 142 vd.; Dural, Öğüz ve Gümüş, *2021* (n 2) 146, N 754, 146-148, N 758a vd.

Medeni Kanunu'nda bir değişiklik yapılması gerekirse, bu kanundan yararlanılması çok muhtemeldir.

İsviçre hukukunda "Zorla Evliliklere Karşı Tedbirler Hakkında Kanun/ Bundesgesetz über Massnahmen gegen Zwangsheiraten"[98] 15 Haziran 2012 tarihinde kabul edilip, 1 Temmuz 2013 tarihinde yürürlüğe girmiştir[99]. Bu kanun ile İsviçre hukukunda çok sayıda değişiklik yapılmıştır. İşte bunlardan biri de bu çalışmanın konusunu ilgilendiren korkutma ile ilgilidir.

Aşağıda öncelikle Zorla Evliliklere Karşı Tedbirler Hakkında Kanun çerçevesinde korkutma ile ilgili olarak nelerin değiştirildiği açıklanmış, sonrasında ise Türk hukuku açısından değerlendirmelerde bulunulmuştur.

2. İsviçre'de Zorla Evliliklere Karşı Tedbirler Hakkında Kanun İle Korkutma Açısından Yapılan Değişiklikler

Korkutma, İsviçre Medeni Kanunu'nda "Zorla Evliliklere Karşı Tedbirler Hakkında Kanun öncesinde aZGB Art 107/ Ziff 4'te *"süreli geçersizlik (befristete Ungültigkeit)/ nisbi butlan"* sebebi olarak düzenlenmişti[100]. Nitekim aZGB Art 107/ Ziff 4'te, eşin, kendisinin veya kendisine yakından bağlı olan kişilerden birinin hayatına, sağlığına veya onuruna yönelik yakın ve ciddi bir tehlike sebebiyle evlenmek zorunda kaldığı durumlarda, evliliğin geçersiz sayılmasını talep edebileceği belirtilmişti[101].

Zorla Evliliklere Karşı Tedbirler Hakkında Kanun kapsamında İsviçre Medeni Kanunu'nda yapılan revizyon ile birlikte korkutmaya ilişkin aZGB Art 107/ Ziff 4 hükmü yürürlükten kaldırılmış, yerine ZGB Art 105/ Ziff 5 hükmüne yer verilmiştir. ZGB Art 105/ Ziff 5'te belirtildiği üzere, *"Eşlerden biri kendi özgür iradesiyle evlenmemişse"* süresiz geçersizlik (unbefristete Ungültigkeit)/ mutlak butlan sebebi bulunmaktadır[102]. Görüldüğü üzere ilgili kanun kapsamında yapılan revizyonun sonucunda İsviçre Medeni Kanunu'nda korkutmayı da içerisine alan,

---

98 Bkz https://www.fedlex.admin.ch/eli/oc/2013/226/de, Erişim tarihi 05 Ağustos 2021.

99 Bu kanun Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi'nin evliliğin eşlerin özgür ve tam rızasına dayanmaması durumunda, zorla evliliğin var olduğunu belirten 1468 sayılı kararından yola çıkılarak hazırlanmıştır. Bkz. Geiser (n 13) ZGB Art 105, N 17; Ayrıca bkz Büchler (n 51) 726.

100 Andrea Lanz Müller, 'Art. 105', in Jolanta Kren Kostkiewicz, Stephan Wolf, Marc Amstutz und Roland Fankhauser (Hrsg.), *Orell Füssli Kommentar, ZGB, Schweizerisches Zivilgesetzbuch* (3. Auflage Orell Füssli Verlag AG 2016) ZGB Art 105, N 8; Stefan Keller, 'Art. 105', in Peter Breitschmid und Alexandra Rumo-Jungo (Hrsg.), *CHK - Handkommentar zum Schweizer Privatrecht, Personen- und Familienrecht - Partnerschaftsgesetz, Art. 1-456 ZGB - PartG* (3. Auflage Schulthess Verlag AG 2016) ZGB Art 105, N 6.

101 Bkz aZGB Art 107/ Ziff 4 *"Ein Ehegatte kann verlangen, dass die Ehe für ungültig erklärt wird, wenn er: 4. die Ehe geschlossen hat, weil er mit einer nahen und erheblichen Gefahr für das Leben, die Gesundheit oder die Ehre seiner selbst oder einer ihm nahe verbundenen Person bedroht wurde."*

102 Bkz ZGB Art 105/ Ziff 5 *"Ein Ungültigkeitsgrund liegt vor, wenn: 5. ein Ehegatte die Ehe nicht aus freiem Willen geschlossen hat"*.

ancak korkutmaya göre çok daha kapsamlı olan *"zorla evlenme"* kurumuna süresiz geçersizlik (unbefristete Ungültigkeit)/ mutlak butlan sebebi olarak yer verilmiştir[103].

ZGB Art 105/ Ziff 5 çerçevesinde bir evliliğin geçersiz olması için evliliğe yönelik zorlamanın aZGB Art 107/ Ziff 4'te olduğu gibi, kişinin kendisinin veya yakınlarından birinin belirli kişilik değerlerini hedef alması şart değildir. Zorlama sonucu karşı karşıya kalınan tehlikenin, zorlanan eşin irade özgürlüğünü ortadan kaldıracak ağırlıkta olması ZGB Art 105/ Ziff 5'in uygulama alanı bulması için yeterlidir[104]. Zorlamaya dayalı ağır zarar tehlikesinin varlığının kabul edilebilmesi için, yaratılan tehlikenin açık olması da gerekmez; durum ve şartlardan da böyle bir tehlikenin var olduğu anlaşılabiliyorsa bu yeterlidir[105]. Dolayısıyla zorlamaya ilişkin ZGB Art 105/ Ziff 5 hükmü, belirli korkutmaların geçersizlik sebebi olarak kabul edilmesi sebebiyle kısıtlı bir şekilde uygulanabilen aZGB Art 107/ Ziff 4'e göre geniş bir uygulama alanına sahip olmakta, malvarlığına yönelik korkutmalar ile korkutma niteliği taşımamasına rağmen evliliğe yönelik iradenin özgür bir biçimde oluşmasını etkileyen sosyal, psikolojik ve duygusal baskılarda da dikkate alınmaktadır[106].

ZGB Art 105/ Ziff 5'in eşlerin evlenme yönündeki iradelerinin oluşumu aşamasındaki zorlamaları dikkate aldığını belirten açık ifadesi karşısında, evliliğin yapılmasından sonra ortaya çıkan zorlamalarda süresiz geçersizlik (unbefristete Ungültigkeit)/ mutlak butlan söz konusu olmamaktadır[107].

ZGB Art 105/ Ziff 5'in somut olayda uygulama alanı bulmasını sağlayan belirleyici faktör, zorlamanın, eşlerin evlenip evlenmeme yönündeki kararlarını hangi ölçüde etkilediğidir[108]. Bu konuda zorlamaya maruz kalan eşin sübjektif durumu dikkate alınır[109].

ZGB Art 105/ Ziff 5 kapsamında zorla yapılan evliliğin geçersizliğini resmi makamlar (eşlerin yerleşim yeri yetkili kanton makamı) ile ilgisi olan herkes

---

[103] Bu konuda bkz Lanz Müller, *3. Auflage* (n 100) ZGB Art 105, N 8; Keller, *3. Auflage* (n 100) ZGB Art 105, N 6; Tuor, Schnyder, Schmid und Jungo (n 17) 198-199, N 16; Ayşe Havutçu, 'Mukayeseli Hukuktaki Gelişmeler Işığında Türk Medeni Kanunu Açısından Zorla Evlenme Probleminin Değerlendirmesi' (2013) 8 (Özel) Yaşar Üniversitesi E-Dergisi 1368 vd.

[104] Geiser (n 13) ZGB Art 105, N 19; Havutçu (n 103) 1371. Ayrıca bkz Lanz Müller, *3. Auflage* (n 100) ZGB Art 105, N 8; Keller, *3. Auflage* (n 100) ZGB Art 105, N 6; Andrea Büchler und Patrick Brozzo, 'Art. 105', in Andrea Büchler und Dominique Jakob (Hrsg.), *Kurzkommentar, Schweizerisches Zivilgesetzbuch* (2. Auflage Helbing Lichtenhahn Verlag 2017) ZGB Art 105, N 8.

[105] Havutçu (n 103) 1371.

[106] Geiser (n 13) ZGB Art 105, N 17, 18; Lanz Müller, *3. Auflage* (n 100) ZGB Art 105, N 8; Keller, *3. Auflage* (n 100) ZGB Art 105, N 6; Büchler und Brozzo, *2. Auflage* (n 104) ZGB Art 105, N 8, 9; Büchler (n 51) 726. Ayrıca bkz Mustafa Ruhan Erdem 'Zorla Evlilik Ayrı Bir Suç Olarak Düzenlenmeli Mi? Almanya Örneği: Zorla Evlendirme İle Mücadele Kanunu', (2013) 11 (111), Fasikül Hukuk Dergisi 416.

[107] Tuor, Schnyder, Schmid und Jungo (n 17) 199, N 17; Keller, *3. Auflage* (n 100) ZGB Art 105, N 6.

[108] Tuor, Schnyder, Schmid und Jungo (n 17) 199, N 17; Keller, *3. Auflage* (n 100) ZGB Art 105, N 6.

[109] Geiser (n 13) ZGB Art 105, N 18, 19; Tuor, Schnyder, Schmid und Jungo (n 17) 199, N 17.

tarafından (ZGB Art 106/ Abs 1) ileri sürebilmektedir[110]. Oysa aZGB Art 107/ Ziff 4'e göre evliliğin geçersizliğini kural olarak sadece korkutma teşkil eden fiile maruz kalan eş (aZGB Art 107/ Abs 1 ve aZGB Art 108/ Abs 1) isteyebilmekteydi. Yine ZGB Art 105/ Ziff 5 kapsamında zorla yapılan evliliğin geçersizliği herhangi bir hak düşürücü süre ile sınırlı olmaksızın her zaman (ZGB Art 106/ Abs 3) talep edilebilmektedir. Buna karşılık aZGB Art. 107/ Ziff 4'e dayalı geçersizlik davası açma hakkı ise, korkutmanın etkisinin ortadan kalktığı andan başlayarak altı ay ve her halükarda evliliğin üzerinden beş yıl geçmekle düşmekteydi (aZGB Art 108/ Abs 1). Bu bakımdan ZGB Art 105/ Ziff 5 ile hem evliliğin geçersizliğini ileri sürebilecek kişiler genişletilmiş, hem de hak düşürücü süre sınırı ortadan kaldırılmıştır.

3. Türk Hukuku Açısından Değerlendirme

Yukarıda tanımına, şartlarına ve sonucuna yer vermiş olduğumuz korkutmaya evliliğin nisbi butlanına yol açan sebepler arasında yer verilmesinin sebebi temelde kişilerin evlenme yönündeki iradelerinin tam ve özgür bir şekilde oluşmasına kanuni güvence sağlamaktır[111]. Zira ancak bu sayede kişilerin istemedikleri bir evliliği yapmalarının önüne geçilebileceği düşüncesi hakimdir. Bu kapsamda kişilerin evlilik yapıp yapmayacaklarına ve kiminle evleneceklerine hiç kimsenin baskısı ve zorlaması olmaksızın kendi özgür iradeleriyle karar verebilmeleri gerekmektedir[112].

Korkutma ile ilgili TMK m 151'e bakılacak olursa, söz konusu maddede sadece kişilik hakkına dahil olan belirli değerlere yönelik korkutmaların evliliğin nisbi butlanına sebebiyet vereceğinin belirtilmesi karşısında, kişilere istemedikleri evliliklere karşı gerçek manada bir koruma sağlanamamaktadır[113]. Kişilerin TMK m 151'in kapsamı dışında kalan korkutmalara veya korkutma niteliği taşımayan sosyal baskı, aile tarafından dışlanma, reddedilme gibi çeşitli baskılara maruz kalmaları sebebiyle de evlenmek zorunda kalmaları pek muhtemel dâhilindedir[114]. İşte bu gibi durumlarda, TMK m 151'in kapsamına girmeyen korkutma veya baskılar sebebiyle evlilik yapmak zorunda kalan kişi, butlan davası açma imkânından yoksun olduğu için, boşanma davası açmaktan başka bir çaresi kalmayacaktır[115]. Boşanma davası, korkutmaya dayalı nisbi butlan davasına göre daha karmaşık ve sıkıntılı bir sürece sebep olmakta, yine yıllarca sürebilmektedir. Çünkü boşanma davasında

[110] Geiser (n 13) ZGB Art 105, N 1; Büchler und Brozzo, *2. Auflage* (n 104) ZGB Art 105, N 1; Keller, *3. Auflage* (n 100) ZGB Art 105, N 1, 6; Heinz Hausheer, Thomas Geiser und Regina A. Aebi-Müller, *Das Familienrecht des Schweizerischen Zivilgesetzbuches* (6. Auflage Stämpfli Verlag AG 2018) 62, N 05.21.

[111] Havutçu (n 103) 1376.

[112] Havutçu (n 103) 1341; Özge Yücel, 'Evlenmede Özgür İrade Yanılsaması', in Ozan Erözden, Salih Haydar Günler, Mustafa Ebrar Palteki ve Cem Uysal (ed), *Özgür İrade? Hukuk, Nörobilim, Psikoloji ve Ötesi* (1. Bası Zoe Yayıncılık 2021) 232.

[113] Havutçu (n 103) 1369, ayrıca bkz 1376-1377. Ayrıca bkz Özge Yücel, 'Medeni Hukuk Açısından Toplumsal Cinsiyet, Şiddet ve Ayrımcılık', in Gülriz Uygur ve Nadire Özdemir (ed), *Hukuk ve Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları* (3. Bası Seçkin Yayınevi 2022) 337.

[114] Büchler (n 51) 726; Havutçu (n 103) 1376-1377.

[115] Yücel, *Özgür İrade* (n 112) 237-238.

evliliğin yapılmasından sonraki olaylar dikkate alınarak boşanmanın şartlarının gerçekleşip gerçekleşmediği ve eşlerin kusur durumu belirlenmektedir[116]. Bu durum ise, özellikle davalı eşin boşanmak istemediği durumlarda, dava açısından oldukça sorunlu bir sürecin yaşanmasına sebebiyet vermektedir. Buna karşılık korkutmaya dayalı nisbi butlan davasında ise, hâkim tarafından sadece TMK m 151 çerçevesinde ilgili eşin evlenme yönündeki iradesinin korkutma sebebiyle oluşup oluşmadığı hususu inceleneceğinden, evlilik son derece basit ve hızlı bir şekilde sona erdirilebilecektir.

Evlilik kurumu, tarafların yetkili evlendirme memurları önünde sadece evet şeklinde irade beyanında bulunmalarıyla meydana gelen bir hukuki işlem değildir. Kişilerin evliliğe yönelik kararlarında psikolojik durumları ile ailevi, toplumsal, kültürel, ekonomik, dini, hatta siyasi şartlar da son derece etkin bir rol oynayabilmektedir[117]. Örneğin, yoksul ailelerde doğan kız çocukları ekonomik bir yük olarak görüldükleri için gelir elde etmek veya statü atlamak amacıyla evlendirilebilmektedir. Bu bakımdan aslında bir evlilik, kişilerin çok etkenli, karmaşık bir sürecin sonucunda almış oldukları olumlu yöndeki kararlarına bağlı olarak hukuki bir geçerlilik kazanmaktadır. Dolayısıyla bu aşamada yapılan bir baskı, korkutma niteliği taşıyıp taşımadığına bakılmaksızın, evlilik kararının alınması sürecinde kişinin iradesi üzerinde olumsuz bir etki yaratmakta, yani iradenin tam ve özgür bir şekilde meydana gelmesini engellemektedir[118]. Örneğin, ülkemizde görücü usulü evlilikler yaygın bir şekilde görülmektedir[119]. Görücü usulünde, kişi, ailesinin, akrabalarının veya arkadaşlarının aracılığı sonucunda müstakbel eş adayıyla tanışmakta ve onunla evlilik yapıp yapmamaya karar vermektedir. İşte bu gibi durumlarda, kişi, kendisiyle tanıştırılmış olan eş adayıyla evlenmek istememesine rağmen ailesinin baskısı ve zorlaması sonucunda evet demek zorunda kalırsa, yapmış olduğu evliliğin kendi özgür iradesine dayandığından bahsedilemez[120].

Bir evlilik yapıp yapmamayla ile ilgili karar alma sürecinde olması gereken, kişilerin evlenme yönündeki iradelerinin her türlü baskı ile yönlendirmelerden uzak bir şekilde meydana gelmesidir[121]. Bu sebeple yapılan evliliğin kişinin özgür iradesine dayanmadığının kabulü için sadece TMK m 151'in kapsamına giren bir korkutmanın bulunması şart olarak aranmamalıdır. Kişiyi evlenmeye zorlayan TMK m 151'in kapsamına girmeyen korkutmalarla, korkutma niteliği taşımayan baskılarda

116 Öztan, *Aile Hukuku* (n 4) 584.

117 Geiser (n 13) ZGB Art 105, N 19; Havutçu (n 103) 1354-1355; Yücel, *Özgür İrade* (n 112) 229, 230, 237.

118 Yücel, *Özgür İrade* (n 112) 237.

119 Görücü usulü evlilikler konusunda bkz Havutçu (n 103) 1352-1353; Erdem, *Zorla Evlilik* (n 106) 416; Meral Ekici Şahin, 'Ceza Hukuku ve Zorla Evlendirme', *Prof. Dr. Nevzat Toroslu'ya Armağan, Cilt I* (1. Bası Ankara Üniversitesi Yayınları 2015) 400-401.

120 Havutçu (n 103) 1353; Erdem, *Zorla Evlilik* (n 106) 416; Ekici Şahin (n 119) 401.

121 Geiser (n 13) ZGB Art 105, N 17; Yücel, *Özgür İrade* (n 112) 234.

da özgür iradeden bahsedilemez[122]. Keza, TMK m 151'de belirtilen sınırlı hallerde korkutmaya dayanılarak evliliğin butlanının talep edilebilmesi, evlenmede baskıya bir nevi tolerans gösterilmesi anlamına da gelmektedir[123].

TMK m 151'de sadece belirli korkutmaların evliliğin butlanı sebebi olarak kabul edilmesinin yanında, söz konusu hükme nisbi butlan sebepleri arasında yer verilmesi de kişilerin irade özgürlüğünün korunması amacına hizmet etmemektedir. Çünkü korkutmanın nisbi butlan sebebi olarak düzenlenmesinin sonucunda butlan davasını sadece korkutmaya maruz kalan eş açabilmekte, Cumhuriyet savcıları ile diğer ilgililere bu imkân tanınmamaktadır. Bu durum ise, korkutulan eşin butlan davası açmadığı durumlarda evlilik her ne kadar özgür iradeyle yapılmamış olsa da evliliğin geçerliliğini sürdüreceği anlamına gelmektedir[124]. Zira korkutulan eş, çeşitli etkenlerin etkisinde kalarak, özellikle de ailevi, ekonomik ve dini çekincelerle nisbi butlan davasını açmaktan kaçınabilecektir[125]. Korkutmaya maruz kalan eşi, korkutmanın etkisinin ortadan kalktığı andan itibaren işlemeye başlayacak altı aylık bir süre içerisinde iptal davası açmaya zorlamak da gerçekçi bir çözüm değildir. Korkutulan eşin dava açmak için hemen harekete geçememesi ve daha uzun bir süreye ihtiyaç duyması pek muhtemeldir[126].

En nihayetinde Yargıtay[127] ile BAM[128] kararlarına bakıldığında, korkutmaya dayalı evliliğin nisbi butlanı davalarına çok nadir durumlarda başvurulduğu, başvurulsa bile genellikle olumsuz sonuçlandığı görülmektedir. Bu çerçevede Havutçu'nun da haklı olarak belirttiği üzere[129] denilebilir ki, korkutmaya dayalı nisbi butlan davasına ilişkin TMK m 151 hükmü uygulamada çok sınırlı bir işleve sahiptir.

O halde açıkladığımız olduğumuz tüm bu gerekçelerin sonucunda diyebiliriz ki, kişilerin evlenmeye yönelik iradelerinin tam ve özgür bir şekilde oluşması gerçekten güvence altına alınmak isteniyorsa, tıpkı İsviçre hukukunda olduğu gibi sadece belirli

122 Yücel, *Özgür İrade* (n 112) 234.

123 Yücel, *Özgür İrade* (n 112) 236.

124 Havutçu (n 103) 1370.

125 Yücel, *Özgür İrade* (n 112) 241-242.

126 Havutçu (n 103) 1377.

127 Tespit edebildiğimiz bazı örnek bazı kararlar: Yargıtay 2 HD, 15742/ 16145, 19.12.2016 (www.kazanci.com.tr, Erişim Tarihi 28 Aralık 2021); Yargıtay 2 HD, 751/ 6050, 18.03.2014 (www.karararama.yargitay.gov.tr, Erişim Tarihi 28 Aralık 2021); Yargıtay 2 HD, 11502/ 16250, 14.06.2012 (www.kazanci.com.tr, Erişim Tarihi 28 Aralık 2021); Yargıtay 2 HD, 3446/ 10315, 19.04.2012 (www.karararama.yargitay.gov.tr, Erişim Tarihi 28 Aralık 2021); Yargıtay 2 HD, 19722/ 4125, 28.02.2012 (Yayınlanmamış Karar); Yargıtay 2 HD, 11544/ 17117, 26.10.2011 (www.karararama.yargitay.gov.tr, Erişim Tarihi 28 Aralık 2021); Yargıtay 2 HD, 2995/ 3882, 07.03.2011 (www.kazanci.com.tr, Erişim Tarihi 28 Aralık 2021); Yargıtay 2 HD, 9466/ 12636, 29.06.2009 (www.karararama.yargitay.gov.tr, Erişim Tarihi 28 Aralık 2021); Yargıtay 2 HD, 5461/ 6748, 04.11.1961 (www.kazanci.com.tr, Erişim Tarihi 28 Aralık 2021); Yargıtay 2 HD, 5496/ 6746, 02.11.1961 (www.kazanci.com.tr, Erişim Tarihi 28 Aralık 2021).

128 Tespit edebildiğimiz bazı örnek bazı kararlar: Adana 2 BAM, 2092/ 1428, 07.10.2020 (Yayınlanmamış Karar); Antalya 2 BAM, 690/ 688, 17.04.2019 (Yayınlanmamış Karar); İstanbul 38 BAM, 448/ 331, 10.03.2020 (Yayınlanmamış Karar); Ankara 2 BAM, 203/ 796, 25.04.2019 (Yayınlanmamış Karar): Gaziantep 2 BAM, 343/ 1563, 22.09.2018 (Yayınlanmamış Karar); Samsun 4 BAM, 1306/ 1396, 14.07.2017 (Yayınlanmamış Karar).

129 Havutçu (n 103) 1377-1378.

korkutmaların değil, iradenin oluşumuna yönelik tüm baskıların dikkate alındığı bir hükme re'sen ve hak düşürücü bir süreye tabi olmayan bir mutlak butlan sebebi olarak Türk Medeni Kanunu'nda yer verilmesi son derece isabetli olacaktır[130].

Sonuç

Bir evlilik evlenmek isteyen kişilerin evlendirme memuru ile iki tanığın önünde olumlu yönde sözlü beyanda bulundukları anda kurulmaktadır. Ancak söz konusu evliliğin geçerli olarak meydana gelebilmesi için, eşlerin evlenme yönündeki iradelerinin hiçbir baskı altında kalmadan, özgür bir biçimde oluşması gereklidir. Bazı durumlarda eşlerden biri, diğer eşin veya üçüncü bir kişinin korkutma teşkil eden bir fiiline maruz kalarak istemediği bir evliliği yapmak zorunda kalmış olabilir. Korkutmada kişinin iradesinin oluşumu aşamasında bir sakatlık bulunmaktadır. Korkutma, 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu (TMK) m 151'de evliliğin nisbi butlanı sebeplerinden biri olarak düzenlenmiştir.

Korkutma, bir kişinin, başka bir kişiye, kendisinin veya yakınlarından birinin hayatına, sağlığına veya namusuna ve onuruna yönelik pek yakın ve ağır bir zarar tehlikesine maruz kalacağını bildirerek, onun evlenmeye razı olmasını kasten ve hukuka aykırı olarak sağlamasıdır.

Korkutmanın bir evliliğin nisbi butlanına sebep olabilmesi için gerekli olan şartlar temelde TMK m 151'de düzenlenmiştir. Ancak bu düzenleme bize korkutmanın bütün şartlarını vermekte yetersiz kalmaktadır. Bu yüzden korkutmanın şartları belirlenirken TMK m 151'in yanında, doktrinde yer alan görüşlerden ve yargı kararlarından da yararlanılmıştır.

İlk olarak, eşlerden birinin veya üçüncü bir kişinin korkutma teşkil eden bir fiili bulunmalıdır. Üçüncü kişinin korkutan olduğu durumlarda evliliğin TMK m 151 gereğince iptalinin talep edilebilmesi için lehine korkutma yapılan diğer eşin korkutmayı bilmesi şart değildir.

İkinci olarak, korkutanın korkutma kastı bulunmalıdır. Bununla birlikte korkutanın evliliğe razı etmek istediği eşe veya onun yakınlarına gerçekten zarar verme amacının bulunması şart değildir.

Üçüncü olarak, korkutma diğer eşin şahsına ya da bir yakınının hayatına, sağlığına, namusuna ya da onuruna yönelik olarak yapılmış olmalıdır. TMK m 151'de belirtilen kişilik değerleri dışında kalan diğer kişilik değerleri ile malvarlığına yönelik korkutmalarda ve korkutanın yakını kapsamına girmeyen kişilerde TMK m 151 hükmü uygulama alanı bulmaz.

[130] Aynı yönde, Havutçu (n 103) 1380.

Dördüncü olarak, korkutma korkutulan için pek yakın ve ağır bir tehlike arz etmelidir. Korkutmanın ağır olup olmadığının belirlenmesinde evlenmeye razı edilen eşin sübjektif durumu dikkate alınır.

Beşinci olarak, korkutma teşkil eden fiil ile evlilik arasında illiyet bağının bulunmalıdır. Yani korkutulan eş korkutmanın sonucunda evlilik yapmaya razı olmuş olmalıdır.

Son olarak, korkutma hukuka aykırı olmalıdır. Korkutma teşkil eden fiilin suç veya haksız fiil teşkil ettiği durumlarda hukuka aykırılığın bulunduğunda şüphe bulunmamaktadır. Yine korkutan bir hakkını veya kanundan doğan bir yetkisini kullanacağını belirterek de hukuka aykırı bir korkutmada bulunabilir. Bir hakkın veya kanundan doğan bir yetkinin kullanılacağı belirtilerek yapılan korkutma TMK m 151'de belirtilen değerlerden sadece namus ve onurla ilgili olarak söz konusu olabilmektedir.

Yukarıda belirtilen şartların bulunması durumunda, korkutma altında yapılan evlilik nisbî butlanla sakat bir evlilik niteliğini taşımaktadır. Ancak her ne kadar korkutma altında yapılan evlilik nisbî butlanla sakat olsa da kendiliğinden hükümsüz olmamaktadır. Evliliğin hükümsüzlüğünün sağlanması için korkutulan tarafından nisbî butlan davasının açılması gerekmektedir. Kanun koyucu TMK m 152'de korkutmaya dayalı nisbi butlan davasının açılmasını belirli sürelere tabi tutmuştur. TMK m 152'ye göre korkutulan eşin butlan davası açma hakkı, korkutmanın etkisinin ortadan kalktığı tarihten başlayarak altı ay ve her hâlde evlenmenin üzerinden beş yıl geçmekle düşmektedir.

Mahkeme tarafından evliliğin korkutma sebebiyle butlanına karar verilmesiyle birlikte, evlilik ileriye etkili bir şekilde (ex nunc) sona erer ve evlilik, hâkimin iptal kararına kadar geçerli bir evliliğin tüm sonuçlarını doğurur (TMK m 156).

Mahkeme tarafından evliliğin butlanına karar verilmesi sonucunda eşler tekrar evlenebilirler. Bununla birlikte eşler için kayın hısımlığına dayalı evlenme engeli devam eder.

Evliliğin butlanı kararı verilmesine bağlı olarak, korkutulan eş ile evlenirken iyiniyetli olan diğer eş bu evlenme ile kazanmış olduğu kişisel durumunu korur.

Korkutulan eş evliliğin butlanı sonucunda eşinden maddi ve/ veya manevi tazminat talep edebilir. Ancak bunun için diğer eşin korkutan sıfatını üzerinde taşıyor veya üçüncü kişi korkutan olmakla birlikte diğer eşin bu durumu biliyor veya gerekli özeni gösterdiği takdirde bilebilecek durumda olması gerekmektedir.

Korkutulan eş, diğer eşin üzerinde korkutan sıfatını taşıyıp taşımadığına bakılmaksızın ondan nafaka talep edebilmektedir. Çünkü Kanun koyucu nafaka ödenmesi için nafaka yükümlüsünün kusurlu olmasını şart olarak aramamaktadır.

Evliliğin korkutma sebebiyle butlanına karar verildiği durumlarda, korkutmaya maruz kalan eş kadın ise, o butlana rağmen eşinin soyadını kullanmasına izin verilmesini talep edebilir. Keza korkutma teşkil eden fiilde bulunan kişinin kadın olduğu durumlarda da, onun evliliğin butlanı kararından sonra eşinin soyadını taşımasına herhangi bir hukuki engel bulunmamaktadır. Çünkü TMK m 173/ f 2'de talepte bulunan eşin kusurlu olmaması veya daha az kusurlu olması şart olarak aranmamıştır

Korkutulan eşin evlenmenin butlanını dava etme hakkı onun mirasçılara geçmez. Ancak, mirasçılar korkutulan tarafından açılmış olan davayı sürdürebilirler. Dava sonucunda evlenme sırasında iyiniyetli olmadığı anlaşılan sağ kalan eş, yasal mirasçı olamayacağı gibi, daha önce yapılmış olan ölüme bağlı tasarruflarla kendisine sağlanan hakları da kaybeder. Sağ kalan eşin iyiniyetli olmaması korkutma teşkil eden fiili bizzat gerçekleştirerek korkutan sıfatını üzerinde taşıdığı veya üçüncü kişinin korkutmasını bildiği durumlarda söz konusu olmaktadır.

Mahkemece korkutma sebebiyle butlanına karar verilen evlilikten doğan çocuklar evlilik içinde doğmuş olarak kabul edilirler. Bu hususta anne veya babanın iyiniyetli ya da kötüniyetli olması önem arz etmemektedir.

Evliliğin korkutma sebebiyle iptal edilmesinde kusurunun bulunup bulunmamasına bakılmaksızın her iki eş de çocuklarıyla kişisel ilişki kurabilir, hatta şartları varsa onların velayetini alabilir.

Eşler arasındaki evliliğin butlan kararı ile sona ermiş olması, onların çocuklarının bakım masraflarına katılma yükümlülüklerini ortadan kaldırmamaktadır. Bu açıdan eşlerin nafaka ödemekle yükümlü olmasında onların korkutan veya korkutulan sıfatını üzerinde taşıyor olması önem arz etmemektedir.

En nihayetinde çalışma konumuzla ilgili olarak belirtebiliriz ki, kişilerin evlenmeye yönelik irade özgürlükleri Kanun koyucunun amacının aksine TMK m 151 hükmü ile yeterince korunamamaktadır Zira TMK m 151'de sadece belirli korkutmalar dikkate alınmış, yine bu hükme nisbi butlan sebepleri arasında yer verilmiştir. Bu çerçevede, tıpkı İsviçre hukukunda olduğu gibi (ZGB Art 105), sadece TMK m 151'de ifade edilen belirli korkutmaların değil, kişinin evlenme yönündeki iradesini etkileyen -korkutma niteliği taşısın veya taşımasın- tüm baskıların dikkate alındığı bir hükme mutlak butlan sebebi olarak Türk Medeni Kanunu'nda yer verilmesi son derece yerinde olacaktır.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.
Çıkar Çatışması: Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.
Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.
Conflict of Interest: The author has no conflict of interest to declare.
Grant Support: The author declared that this study has received no financial support.

Bibliography/Bibliyografya

Akdemir P, *Kişilik Haklarının İhlalinden Elde Edilen Kazancın İadesi Davası* (1. Bası Vedat Kitapçılık 2014)

Akıntürk T ve Ateş D, *Türk Medeni Hukuku, İkinci Cilt, Aile Hukuku* (23. Bası Beta Yayınevi 2021)

Akipek Öcal Ş, 'Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi, Sona Erdiren Haller ve Sona Erme Anı', (2019) 1 (1) ERÜHFSD 457-470

Arsebük E, *Medeni Hukuk, Aile Hukuku, Kısım: 1* (1. Bası, Ankara Hukuk Fakültesi Neşriyatı 1940)

Ataay A, 'Evliliğin Hükümsüzlüğünün Sonuçları' *Prof. Dr. İlhan Postacıoğlu'na Armağan* (İstanbul Üniversitesi Yayınları 1990)

Aydos O S, 'Paylaşmalı Mal Ayrılığında Tasfiye', (2019) 1 (1) ERÜHFSD 485-499

Belgesay M R, *Türk Kanunu Medenisi Şerhi, II, Aile Hukuku, Birinci Cilt, Evlenme-Boşanma-Evlenmenin Umumi Hükümleri* (3. Bası İstanbul Üniversitesi Yayınları 1950)

Berki Ş, 'Türk Medeni Hukukunda Evlenmede Mutlak Butlan' (1962) 19 (1) AÜHFD 201-231

Biçer Yener I, *Boşanmada Maddi Tazminat* (1. Bası Seçkin Yayınevi 2020)

Birsen K, *Medeni Hukuk Dersleri, Genel İlkeler-Şahsın Hukuku-Aile Hukuku* (6. Bası Yayınevi Yok 1966)

Büchler A, 'Zwangsehen in zivilrechtlicher und internationalprivat-rechtlicher Sicht' (2007) (4) FamPra.ch 725-750

Büchler A und Brozzo P, 'Art. 107-108', in Andrea Büchler und Dominique Jakob (Hrsg.), *Kurzkommentar, Schweizerisches Zivilgesetzbuch* (1. Auflage Helbing Lichtenhahn Verlag 2011)

Büchler A und Brozzo P, 'Art. 105', in Andrea Büchler und Dominique Jakob (Hrsg.), *Kurzkommentar, Schweizerisches Zivilgesetzbuch* (2. Auflage Helbing Lichtenhahn Verlag 2017)

Ceylan E, *Türk ve İsviçre Hukukunda Boşanmanın Hukuki Sonuçları* (1. Bası Galatasaray Üniversitesi Yayınları 2006)

Çelik N H, *Evlenmenin Hükümsüzlüğü* (1 Bası On İki Levha Yayıncılık 2021)

Çınar Ö, 'Hısımlıktan Doğan Evlenme Engeli ve Sonuçları', in Ömer Teoman (ed), *Prof. Dr. Hüseyin Hatemi'ye Armağan, I. Cilt* (Vedat Kitapçılık 2019)

Demirbaş H, *Türk Borçlar Kanunu'nda Korkutmanın (İkrah) Şartları ve Sonuçları* (Yayınlanmamış Doktora Tezi 2012)

Doğan M, *Şahsiyet Haklarına Tecavüzün Önlenmesi Davası* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi 1993)

Doğan M ve Okur S, 'Türk ve Alman Hukukunda Evlenmenin Mutlak Butlan Sebepleri' in Zeynep Dönmez, Ünsal Dönmez ve Michael Martinek (Hrsg.), *Türkisch-Deutscher Familienrechtskongress, 23.-25. Mai 2013* (Yayınevi Yok 2014)

Dural M ve Öğüz T, *Türk Özel Hukuku, Cilt II, Kişiler Hukuku* (20. Bası Filiz Kitabevi 2019)

Dural M, Öğüz T ve Gümüş M A, *Türk Özel Hukuku, Cilt III, Aile Hukuku* (1. Bası Filiz Kitabevi 2005)

Dural M, Öğüz T ve Gümüş M A, *Türk Özel Hukuku, Cilt III, Aile Hukuku* (16. Bası Filiz Kitabevi 2021)

Durmuş R F, *Yenilik Doğuran Davalar* (1. Bası On İki Levha Yayıncılık 2021)

Egger A, *Zürcher Kommentar, Personenrecht, Art. 1-89 ZGB* (2. Auflage Schulthess Verlag AG Zürich 1930)

Egger A, *Zürcher Kommentar, Familienrecht, I. Abteilung, Das Eherecht, Art. 90-251* (2. Auflage Schulthess Verlag AG 1936)

Ekici Şahin M, 'Ceza Hukuku ve Zorla Evlendirme', *Prof. Dr. Nevzat Toroslu'ya Armağan, Cilt I* (1. Bası Ankara Üniversitesi Yayınları 2015)

Erdem M, *Aile Hukuku* (2. Bası Seçkin Yayınevi 2019)

Erdem M R, 'Zorla Evlilik Ayrı Bir Suç Olarak Düzenlenmeli Mi? Almanya Örneği: Zorla Evlendirme İle Mücadele Kanunu', (2013) 11 (111), Fasikül Hukuk Dergisi 415-427

Erdoğan İ ve Keskin A. D, *Türk Medeni Hukuku, Başlangıç Hükümleri, Kişiler Hukuku*, (2. Bası Gazi Kitabevi 2019)

Etter J, *Die Furchterregung nach schweizerischem Obligationenrecht* (1. Auflage Kanisiusdruckerei 1954)

Feyzioğlu F N, Özakman C ve Sarıal E, *Aile Hukuku* (3. Bası Filiz Kitabevi 1986)

Geiser T, 'Art. 105', in Thomas Geiser und Christiana Fountoulakis (Hrsg.), *Basler Kommentar, Zivilgesetzbuch, Art 1-456 ZGB* (6. Auflage Helbing Lichtenhahn Verlag 2018)

Gençcan Ö U, *4721 sayılı Türk Medeni Kanunu Yorumu, 1. Cilt (Madde 1-184)* (1. Bası Yetkin Yayınevi 2021)

Gezder Ü, *Türk Medeni Hukuku, Başlangıç-Kişiler-Aile Hukuku, Soruları ve Cevapları, Cilt I* (1. Bası Beta Yayınevi 2014)

Gönen D, *Tüzel Kişilerde Kişilik Hakkı ve Korunması* (1. Bası On İki Levha Yayıncılık 2011)

Gönensay A S, *Medeni Hukuk, Cilt 2, Aile Hukuku, Kısım 1, Karı Koca* (1. Bası İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları 1937)

Görmez G, *Türk Borçlar Hukukunda Yakın Kavramı* (1. Bası Turhan Kitabevi 2018)

Götz E, *Berner Kommentar, Familienrecht, II. Band, I. Abteilung, Eheschliessung, Art. 90-136* (3. Auflage Stämpfli Verlag AG 1964)

Gürbüz M, *Kişilik Hakkı Açısından Tıbbi Genetik Analizler* (Yayınlanmamış Doktora Tezi 2010)

Hatemi H, *Aile Hukuku* (9. Bası On İki Levha Yayıncılık 2021)

Hatemi H ve Serozan R, *Aile Hukuku* (1. Bası Filiz Kitabevi 1993)

Hausheer H, Geiser T und Aebi-Müller R A, *Das Familienrecht des Schweizerischen Zivilgesetzbuches* (4. Auflage Stämpfli Verlag AG 2010)

Hausheer H, Geiser T und Aebi-Müller R A, *Das Familienrecht des Schweizerischen Zivilgesetzbuches* (6. Auflage Stämpfli Verlag AG 2018)

Havutçu A, 'Mukayeseli Hukuktaki Gelişmeler Işığında Türk Medeni Kanunu Açısından Zorla Evlenme Probleminin Değerlendirmesi' (2013) 8 (Özel) Yaşar Üniversitesi E-Dergisi 1341-1382

Hegnauer C und Breitschmid P, *Grundriss des Eherechts* (4. Auflage Stämpfli Verlag 2000)

Helvacı S, *Türk ve İsviçre Hukuklarında Kişilik Hakkını Koruyucu Davalar (MK md. 24/ a fıkra I/ İMK md. 28a/ fıkra I)* (1. Bası Beta Yayınevi 2001)

İkizler M, *Evlenmenin Hükümsüzlüğü* (1. Bası Seçkin Yayınevi 2018)

Kaya A, *Mal Ortaklığı Rejiminin Sona Ermesi ve Tasfiyesi* (1. Bası Adalet Yayınevi 2021)

Keller S, 'Art. 107', in Peter Breitschmid und Alexandra Rumo-Jungo (Hrsg.), *CHK - Handkommentar zum Schweizer Privatrecht, Personen- und Familienrecht inkl. Kindes - und Erwachsenenschutzrecht, Art. 1-456 ZGB* (2. Auflage Schulthess Verlag AG 2012)

Keller S, 'Art. 105', in Peter Breitschmid und Alexandra Rumo-Jungo (Hrsg.), *CHK - Handkommentar zum Schweizer Privatrecht, Personen- und Familienrecht - Partnerschaftsgesetz, Art. 1-456 ZGB - PartG* (3. Auflage Schulthess Verlag AG 2016)

Kılıçoğlu A M, *Aile Hukuku* (5. Bası Turhan Kitabevi 2020)

Kılıçoğlu A M, *Medeni Kanun'umuzun Aile-Eşya-Miras Hukukuna Getirdiği Yenilikler* (3. Bası Turhan Kitabevi 2014)

Köprülü B ve Kaneti S, *Aile Hukuku* (2. Bası Filiz Kitabevi 1989)

Köroğlu E, 'Edinilmiş Mallara Katılma Rejimini Sona Erdiren Sebepler ve Bu Mal Rejiminin Sona Erme Anı', (2016) 11 (1) ERÜHFD 229-251

Köroğlu E, *Türk Borçlar Hukukunda İrade Bozukluğu Hallerinden Korkutma* (1. Bası On İki Levha Yayıncılık 2020)

Lanz Müller A, 'Art. 107-109', in Jolanta Kren Kostkiewicz, Peter Nobel, Ivo Schwander und Stephan Wolf (Hrsg.), *Orell Füssli Kommentar, ZGB, Schweizerisches Zivilgesetzbuch* (2. Auflage Orell Füssli Verlag AG 2011)

Lanz Müller A, 'Art. 105', in Jolanta Kren Kostkiewicz, Stephan Wolf, Marc Amstutz und Roland Fankhauser (Hrsg.), *Orell Füssli Kommentar, ZGB, Schweizerisches Zivilgesetzbuch* (3. Auflage Orell Füssli Verlag AG 2016)

a Marca J-C, 'Art. 107', in Pascal Pichonnaz et Bénédict Foëx, (Editeur), *Commentaire romand Code civil I, Art. 1-359 CC* (1. édition Helbing Lichtenhahn Verlag 2010) (Für die deutsche Übersetzung siehe: www.legalis.ch, Erişim Tarihi 01 Mart 2022)

Oğuzman K ve Dural M, *Aile Hukuku* (3. Bası Filiz Kitabevi 2001)

Oğuzman K, Seliçi Ö ve Oktay-Özdemir S, *Kişiler Hukuku (Gerçek ve Tüzel Kişiler)* (18. Bası Filiz Kitabevi 2019)

Oğuzoğlu H. C, *Medeni Hukuk, Şahsın Hukuku-Aile Hukuku* (5. Bası Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları 1963)

Önen E, *İnşaî Dava* (1. Bası Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları 1981)

Özgül M E, *Yeni Tıbbi Yöntemlerin Hukuka Uygunluğu* (On İki Levha Yayıncılık 2010)

Öztan B, 'Batıl Evlenmelerde Eşlerin Durumu', (1969) 26 (1) AÜHFD 193-215

Öztan B, *Aile Hukuku* (6. Bası Turhan Kitabevi 2015)

Saymen H F ve Elbir H K, *Türk Medeni Hukuku, Cilt III, Aile Hukuku* (2. Bası Hak Kitabevi 1960)

Schwarz A B, *Aile Hukuku I*, Çev. Bülent Davran (2. Bası İstanbul Üniversitesi Yayınları 1946)

Schwenzer I, 'Das clean break - Prinzip im nachehelichen Vermögensrecht' (2000) (4) FamPra.ch 609-627

Schwenzer I und Fankhauser R, *FamKomm, Scheidung, Band I: ZGB* (3. Auflage Stämpfli Verlag AG 2017)

Tandoğan H, *Aile Hukuku, Ders Notları*, Düz. Nuşin Ayiter (1. Bası Yayınevi Yok 1966)

Tekinay S S, *Türk Aile Hukuku* (4. Bası İstanbul Üniversitesi Yayınları 1982)

Tuor P, Schnyder B, Schmid J und Jungo A, *ZGB, Das Schweizersiche Zivilgesetzbuch* (14. Auflage Schulthess Verlag AG 2015)

Velidedeoğlu H V, *Türk Medeni Hukuku, Cilt II, Aile Hukuku* (5. Bası Yayınevi Yok 1965)

Yücel Ö, 'Evlenmede Özgür İrade Yanılsaması', in Ozan Erözden, Salih Haydar Günler, Mustafa Ebrar Palteki ve Cem Uysal (ed), *Özgür İrade? Hukuk, Nörobilim, Psikoloji ve Ötesi* (1. Bası Zoe Yayıncılık 2021)

Yücel Ö, 'Medeni Hukuk Açısından Toplumsal Cinsiyet, Şiddet ve Ayrımcılık', in Gülriz Uygur ve Nadire Özdemir (ed), *Hukuk ve Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları* (3. Bası Seçkin Yayınevi 2022)